

Büyükşehir Belediye Kanunu'nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi

Özet

Türkiye'de şehirlerin nüfus ve mekânsal alan olarak büyümesi ve toplumun belediyelerden hizmet beklentilerinin artması, belediye kanununda yeni düzenlemeler yapma ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle, 1982 Anayasasında büyük yerleşim birimleri için özel yönetim birimleri kurulabilir hükmü getirilmiş ve bu hükme dayanılarak 1984 yılında ilk defa büyükşehir belediyesi (BŞB) kurulmuştur. Daha sonra büyükşehir belediyesi ile ilgili birkaç düzenleme yapılmış ve son olarak 2012 yılında 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla birlikte 2014 yılı yerel seçimlerinden sonra büyükşehir olan Kahramanmaraş'ta, belediye sınırı il mülki sınırları ile birleştirilmiş, belde belediyeleri kapatılmış, belde, bucak ve köylerin idari statüleri kaldırılarak tüzel kişiliği olmayan mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Büyükşehir kanunu kabul edilmeden önce sadece şehir ve kasabaların mücavir alan sınırı içerisinde hizmet veren belediyeler, bu kanun ile beraber kırsal yerleşmelere de hizmet vermeye başlamıştır. Bu değişiklik belediye yönetim anlayışında bir ezberi bozmuş ve merkez (şehir) yönetiminden mekânsal alan yönetimine geçilmiştir.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanının mülki sınırlar olarak belirlenmesi ve belde belediyelerinin kapatılması ölçek ekonomileri bakımından olumlu bir gelişme olup belediye hizmetlerinin etkin ve verimli sunulması yoluyla hizmet birim maliyetlerinin düşürülmesi sağlanacaktır. Fakat il merkezinden yüksek ve sıradağlarla ayrılmış kuzey bölgelerinde hizmet maliyetinin artacağı, görev, yetki, sorumluluk, temsil ve katılım açısından önemli değişiklikler ortaya çıkacağı belirlenmiştir. Kahramanmaraş ilindeki belediyeler arasında değişen görev, yetki ve sorumluluk dağılımının rantabl bir şekilde sürdürülmesi mümkün görülmemektedir. Büyükşehir belediyesinin yükümlü olduğu hizmetlerini sorumlu olduğu bölgelere götürmesinde ilin coğrafi büyüklüğü, topografik çeşitliliği ve mekânsal uzaklığı hizmetlerin kalite ve birim maliyeti kadar hizmetin ihtiyaç olduğu zamanda ulaştırılmasını da etkileyecektir. Aynı zamanda şehirler için hazırlanan belediye mevzuatımız ve hizmet kültürümüz kırsal alanlara hizmet vermeye uygun değildir. Bu nedenle Büyükşehir Belediye Kanunu ile belediye hizmet alanına giren kırsal bölgelerde kırsal politikaların uygulanmasında yeni sorunlar ortaya çıkabilir. Öte yandan yerel yönetimlerde yetki, kaynak ve ölçek büyüklüğünü artıralım anlayışına dayanılarak yapılan yönetsel dönüşümle ve bütüncül/büyükşehir düzenlemesi ile ilin coğrafi/mülki sınırlarına taşınması bölgesel yönetim tartışmalarını da beraberinde getirecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediye Kanunu, Kahramanmaraş, Değişiklikler

Mehmet GÜRBÜZ*

Uğur YILDIRIM**

Aziz BELLİ***

Yrd. Doç. Dr.

Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi
Coğrafya Bölümü

*Prof. Dr.

Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi
Kamu Yönetimi Bölümü

**Arş. Gör.

Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi
Kamu Yönetimi Bölümü

Metropolitan Municipality Analysis on Scale of Kahramanmaraş

Abstract

Growing expectations of public from municipalities and growing cities as in population and geographical create a need in new regulation in Municipality Law in Turkey. Because of this, in 1982, a new law was effective which is constant of bringing new management organization in large population areas. Based upon this law, first metropolitan municipality was established in 1984. After that there has been some regulation, at last, Metropolitan municipality Law numbered as 6360 has been effective in 2012. Kahramanmaraş has become Metropolitan Municipality after elections in 2014, There have been some changes with becoming metropolitan municipality such as; Municipality border was combined with city borders., Town municipalites were closed, administrative statues of town, district, village were cancelled and they converted to neighborhood which has no legal entity. Before accepting Metropolitan Municipalites, municipalities which are giving services to town and cities are started to give services to rural settlements too. This changement made concept of management understanding and it become from central (city) management to area management.

Defining borders of Metropolitan Municipality of Kahramanmaraş as city borders and closing town municipalites are positive improvement in term of economics scale. It also decrease cost of services and give services more effectively. However, there are some locations which are North of city and are seperated from city with high mountains. It is certain that cost of service will be higher in these locations and there will be important changes in duty, charge, responssabilities, contributions and representaion. It was not possible to continue giving servies in a profitable level in scope of distribution duty,charge and responsibilities because of these changes. Geographical growth, topographical diversity and spatial distance will effect quality and cost of services, delivering services in time needed. In the same time, our municipality legistation, services culture are not convenient in giving services in rural settlements. Because of this, there will be some problems in application of rural politics in rural settlements which are entered services area of municipality with Metropolitan Municipality Law. Moreover, some local managerial arguments will arise because of city borders changed from geographical and territorial borders with the changement of metropolictan city to big city arrangement, managerial transformation based upon duty, resource and scale increase understanding.

Keywords: Metropolitan Municipality Law, Kahramanmaraş, Changes.

Mehmet GÜRBÜZ*

Uğur YILDIRIM**

Aziz BELLİ***

Yrd. Doç. Dr.

Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi
Coğrafya Bölümü

*Prof. Dr.

Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi
Kamu Yönetimi Bölümü

**Arş. Gör.

Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi
Kamu Yönetimi Bölümü

GİRİŞ

Bir yerel yönetim birimi olan belediye teşkilatının Türkiye’de kuruluşu Osmanlı İmparatorluğu’na kadar uzanmaktadır. İlk olarak 1854 yılında İstanbul’un belirli bölgesinde kurulan belediye teşkilatı (Erkul, 2010: 39), 1868 yılında İstanbul’un geneline yayılmıştır. İl ölçeğinde ilk yerel yönetim denemesi ise 1864 yılında gerçekleşmiştir (Arıkboğa, 2007a). Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ise uzun süre yürürlükte kalmıştır. Çok partili hayata geçişle birlikte 1950’den sonra hızlanan iç göçler nedeniyle belediye teşkilatı bulunan yerleşmeler, nüfus ve mekânsal alan olarak hızla büyümeye başlamıştır. Bu hızlı büyümenin yaşandığı şehirlerdeki belediyeler görevlerini yerine getirmede bir takım sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu sorunları aşmak için belediye teşkilatında yeni düzenlemeler yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaca binaen 1982 Anayasasının 127. maddesinin 3. fıkrasında, büyük yerleşim yerleri için özel yönetim birimleri geliştirilebilir hükmü getirilmiştir. Anayasanın bu maddesine dayanılarak Türkiye’deki ilk büyükşehir belediyesi 1984 yılı Ocak ayında çıkarılan 2972 sayılı kanun ve Mart ayında çıkarılan 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile üç büyük şehirde (İstanbul, Ankara, İzmir) kurulmuş ve bu Kanun Hükmünde Kararname daha sonra 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile değiştirilmiştir (İzci ve Turan, 2013).

3030 sayılı Kanun’un 2004 yılında 5216 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılması ile büyükşehir kanununda önemli değişiklikler olmuştur. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre, bir yerde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için belediye sınırları ve bu sınırlara en fazla 10.000 m uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusunun 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilmektedir. Bu kanuna göre, Büyükşehir belediyelerinin sınırları adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırları, büyükşehir ilçe belediyelerinin sınırları ve bu ilçelerin büyükşehir belediyesi içinde kalan kısımlarının sınırları olarak belirlenmiştir. Aynı kanun nüfus yoğunluğu çok yüksek olan İstanbul ve Kocaeli (İzmit) illerinin tamamını büyükşehir sınırları içerisine almaktadır. Diğer büyükşehirlerin sınırları için coğrafi ölçüm şartı getirilmiştir. Buna göre, il sınırları içinde olmak ve valilik binası merkeze alınmak suretiyle; nüfusu 2.000.000’den fazla olan büyükşehirlerde 50 km yarıçapı içerisindeki yerleşim yerleri, nüfusu 1.000.000 - 2.000.000 arası olan büyükşehirlerde 30 km yarıçapı içerisindeki yerleşim yerleri, nüfusu 1.000.000’den az olan büyükşehirlerde ise 20 km yarıçapı içerisindeki yerleşim yerleri büyükşehir belediyesine dâhil edilmiştir.

2012 yılında, 5216 sayılı Kanun’da büyükşehir belediyesinin kuruluşunu düzenleyen 4. maddesi, 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Düzenleme ile değiştirilmiştir. Buna göre, büyükşehir belediyesi kurulacak bir yerin il merkezi olması ve toplam nüfusunun 750.000’den fazla olması gerekmektedir. Aynı zamanda büyükşehir belediye sınırı, o ilin mülki idare sınırı olarak belirlenmiştir. Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri ile nüfusu 20.000 ve üzerinde olan belediyeler büyükşehir ilçe belediyesine dönüştürülmüştür. Bu kanunun gerekçesinde hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının inşa edileceği ve bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı da ifade edilmiştir. Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte idari yapıda, mali sistemde, siyasal coğrafyada, temsil ve katılımı, personel yapısı, hizmet sunumu ile imar ve planlama düzeninde önemli değişiklikler olmuştur (İzci ve Turan, 2013). Bu kanunda, büyükşehir yapılan iller için tüm il sınırlarının büyükşehir belediye sınırı olarak kabul edilmesi, köylerin ve belde belediyelerinin kapatılarak mahalle statüsüne dönüştürülmesi, il özel idarelerinin kapatılarak belediyelere devredilmesine ilişkin hükümler de yer almaktadır. Bu kanunla belediye sınırlarının mülki idare sınırları ile örtüştürülmesi teorik olarak kırsal nüfusu ortadan kaldırmıştır. Bu değişiklikler belediye yönetim anlayışında bir ezberi bozmuş ve merkez (şehir) yönetiminden mekânsal alan yönetimine doğru bir geçiş yaşanmıştır (Gürbüz, 2013: 2). Kanunda yönetsel olarak tüzel kişiliklerin kaldırılması, yeni tüzel kişilik ihdas edilmesi, idari bağlılık ve isim değişikliği, birleşme ve katılmalar, sınır değişiklikleri ve yetki bölüşümü gibi değişiklikler de vardır. Siyasal sınırların veya seçim çevrelerinin değiştirilmesi ile birlikte, temsil ve katılım sürecinde değişiklikler olmuştur. Mülki sınırlar ile belediye sınırlarının örtüştürülmesi sonucunda belediye hizmet alanının genişlemesi imar ve planlama hizmetleri başta olmak üzere belediyelerinin hizmet sunumuna ilişkin

değişikliklere de yol açmaktadır. Bu yeniden yapılanma süreci yerel yönetimlerin görev, yetki ve hizmet alanlarını değiştirmekte, hizmet üretilen mekânsal yapının yeniden belirlenmesi ile birlikte bu hizmeti sunan kuruluşların yapısı da buna göre yeniden düzenlenmektedir (İzci ve Turan, 2013). Kısaca bu kanunla büyükşehir belediyesinin kuruluşu, sınırları ve bütçesi konularında reform niteliğinde değişiklikler yapılmış olup, yerel yönetim sistemimize yeni bir anlayış kazandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, 6360 sayılı kanunda yer alan ve 30 Mart 2014 yerel seçimi ile uygulamaya konulan, büyükşehir belediyelerinde meydana gelen idari ve mali sistemdeki değişiklikleri Kahramanmaraş ili ölçeğinde analiz etmektir.

1. MATERYAL ve METOT

Bu çalışmada, belediye teşkilatı ile ilgili kanunlar incelenmiş ve bu kanunlardaki belediye kurulma kriterleri dikkate alınmıştır. Kahramanmaraş ilinin köy, belde, ilçe merkezi ve il merkezine ait sosyo-ekonomik ve demografik veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Kalkınma Bakanlığı'ndan, ilçe ve beldeler arası uzaklıklar ise Google Maps kullanılarak elde edilmiştir. Aynı zamanda Kahramanmaraş ilinin coğrafi ve sosyo-ekonomik özellikleri belirlenmiştir. Çalışmada kullanılmak üzere elde edilen bu verilerin tasnifi yapılmıştır. Bu veriler ışığında Büyükşehir Belediye Kanunu ile idari ve mali sistemde meydana gelen değişiklikler Kahramanmaraş ili ölçeğinde analiz edilmiştir. Bu çalışmada kullanılan ve analizler sonucu elde edilen veriler ArcGIS yazılım programı ile haritalanmış ve mekânsal değerlendirilmesi yapılmıştır.

2. KAHRAMANMARAŞ İLİNİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ ve SOSYO-EKONOMİK YAPISI

Kahramanmaraş ili, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde yer almaktadır. Kahramanmaraş, kuzeyden Sivas, kuzeydoğudan Malatya, doğudan Adıyaman, güneyden Gaziantep, batıdan Adana ve Osmaniye, kuzeybatıdan Kayseri illeri ile çevrilidir (Şekil 2). Kahramanmaraş, 14.457 km² yüzölçümü ile alan büyüklüğü bakımından Türkiye'nin 12. ili konumundadır.

Kahramanmaraş il sınırlarında yükselti 350 metreden başlayıp 3090 metreye kadar çıkmaktadır. Yeryüzü şekilleri büyük ölçüde Güneydoğu Torosların uzantıları olan dağlar ile bu dağlar arasında kalan çöküntü alanlarından oluşmaktadır. Ovalar çoğunlukla Ceyhan Vadisi etrafında yer alır. Dağlık alanlarla ovalar arasında ise platolar yer alır. Kahramanmaraş İli arazisinin %59,7'sini dağlar, %24'ünü platolar ve %16,3'ünü de ovalar oluşturmaktadır (Kahramanmaraş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2011:4).

Kahramanmaraş İli, Akdeniz Bölgesi'nin Doğu Akdeniz Bölümü'nde yer almakla birlikte konum itibarı ile Akdeniz Bölgesi'nin İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerine geçiş alanında bulunmaktadır. Bu nedenle Kahramanmaraş ilinde genel olarak bozulmuş Akdeniz iklimi hâkimdir (Korkmaz, 2001: 16). Kahramanmaraş ilinde iklim ve yeryüzü şekillerinde görülen çeşitlilik zengin su kaynaklarının oluşmasına neden olmuştur.

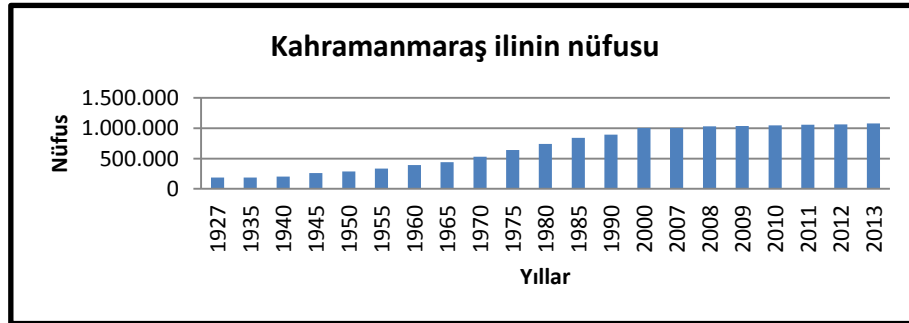
Kahramanmaraş İlinin toplam yüzölçümü 1.445.700 ha olup, orman ve fundalık alanlar 512079 ha ile il yüzölçümünün % 36'sını, çayır ve mera alanı 184514 hektar ile %13'ünü, tarım alanları 352426 hektar ile % 24'ünü oluşturmaktadır.

Şekil 1. Kahramanmaraş İli Lokasyon Haritası

Kahramanmaraş ve çevresinde iklimin insan yaşamına uygunluğu, verimli ovaların varlığı, su kaynaklarının bolluğundan dolayı yerleşimin Paleolitik Çağ'dan itibaren başladığı ve günümüze kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. Kahramanmaraş'ın Döngel Mahallesi'ndeki Direkli Mağarası'nda yapılan çalışmalarda yerleşme tarihinin Paleolitik Çağ olan MÖ 10730 yıllarına kadar indiği tespit edilmiştir (Eker, 2013). Kahramanmaraş şehrinin ise kale çevresinde Hititler tarafından (MÖ XIX.-XII. yy) kurulduğu tahmin edilmektedir (Gürbüz vd., 2004).

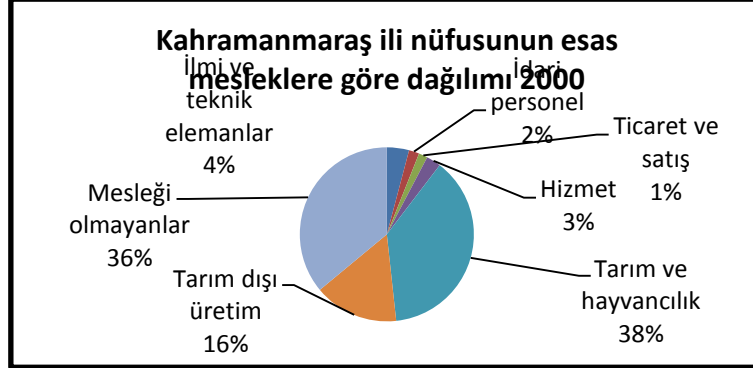
Kahramanmaraş, 14.457 km² yüzölçümü ile alan büyüklüğü bakımından Türkiye'nin 12., 1.075.706 nüfusu ile nüfus bakımından 18. ili konumundadır. Cumhuriyetin ilanından sonra ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayımda 184.958 kişi olan Kahramanmaraş İlinin nüfusu 2000 yılında 1 milyonu aşmış ve 2013 yılında 1.075.706 kişi olmuştur (Şekil 2). Kahramanmaraş İli şehir nüfusu 1927 yılında 36.343 iken bu tarihten itibaren sürekli artarak 2012 yılında 675.589 kişi olmuş ve şehir nüfus oranı %66'ya çıkmıştır. Büyükşehir Belediye Kanunu ile Kahramanmaraş ilinin tüm nüfusu şehir nüfusu statüsüne girmiştir.

Şekil 2. Kahramanmaraş İl Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2000 yılı verilerine göre, Kahramanmaraş ilinde 12+ yaşta toplam 715.730 kişi vardır. Bu nüfusun 412.000 kişisi (%58) işgücünde, 303.730'u (%42) işgücünde olmayanlardan oluşmaktadır. İşgücünde olanların 379.730'u (%92) çalışmakta, 32.270'i (%8) işsiz konumdadır.

Kahramanmaraş ilinde nüfusun esas mesleklere göre dağılımı incelendiğinde, %36'sının mesleğinin olmadığı görülmektedir. Tarım ve hayvancılıkta çalışanlar %38 ile en yüksek orana sahiptir. Bunu %16 ile tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar, %4 ile ilmi ve teknik elemanlar ve serbest meslek, %3 ile hizmet işlerinde çalışanlar takip etmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Kahramanmaraş İli Nüfusunun Mesleklere Göre Dağılım Grafiği

Kahramanmaraş ilinde istihdam edilen nüfusun %66'sı tarım, %12'si toplum hizmetleri, %8'i imalat sanayinde, %5'i toptan ve perakende de, %4'ü inşaat, %2'si ulaşım ve haberleşme de, %1'i elektrik, su, gaz, %1'i mali kurumlarda çalışmaktadır (Tablo 1).

Tablo1. Kahramanmaraş İlinde Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfus 2000 (12+ yaş)

Ekonomik Faaliyetler	İstihdam	%
Tarım	249204	66
Madencilik	835	0
İmalat sanayi	31880	8
Elektrik, gaz, su	4656	1
İnşaat	15440	4
Toptan ve perakende ticaret	20323	5
Ulaşım ve haberleşme	6656	2
Mali kurumlar	4047	1
Toplum hizmetleri	46412	12
İyi tanımlanmamış faaliyetler	277	0
Toplam	379730	100

Kaynak: TÜİK

Kahramanmaraş'ta sanayinin sektörel analizine bakıldığında; dokuma, iplik, hazır giyim, çelik mutfak eşyaları ve gıda sektörü bazında işletme ve işçi sayısının ağırlıklı olduğu görülmektedir (Tablo 2). Ancak sektörlerin analizinde dikkati çeken bir diğer nokta, bilgi teknolojilerine ilişkin sektörlerin Kahramanmaraş'ta gelişmediği ve bu anlamda yatırıma ihtiyacı olduğudur.

Tablo 2. Kahramanmaraş'ta Sektör Bazında İşyeri ve İşçi Sayıları

Sektörler	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı (Erkek)	Çalışan Sayısı (Kadın)	Toplam
Dokuma	30	3.749	388	4.137
İplik	76	17.860	1.652	19.512
Konfeksiyon	74	3.902	1.715	5.617
Örme	53	5.033	410	5.443
Boya-Kasar	31	5.490	549	6.039
Denim	3	1.425	221	1.646

Hidrofil Pamuk	1	15	10	25
Çırpır	32	397	74	471
Gıda	163	1.870	590	2.460
Süt ve Süt Ürünleri	28	654	423	1.077
Tarımsal İmalat	28	234	27	261
Yem	10	214	39	253
Yapı-Sanayi	105	1.770	99	1.869
Kereste ve Plastik	35	337	13	350
Çelik Mutfak Eşyaları	77	2.632	479	3.111
Ambalaj	18	714	100	814
Diğer	105	5.783	587	6.370
Toplam	869	52.079	7.376	59.455

Kaynak: Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası, <http://www.kmtso.org.tr>, E.T. 08.03.2014

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 2003 yılında yaptırılan bir çalışmaya göre; Kahramanmaraş ili sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında -0,34968 endeks değeri ile iller içerisinde 48. sırada, imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında -0,02970 endeksi ile 27. sırada, sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında -0,48975 endeksi ile 59. sırada, eğitim sektörü gelişmişlik sıralamasında ise -0,27060 endeksi ile 54. sırada yer almaktadır (Dinçer v.d., 2003:55, 118,123,129). Kahramanmaraş ilinin 2010 yılı gelişmişlik sıralaması 38, genel ekonomi sıralaması 23, kişi başı ekonomi sıralaması 30, işgücü sıralaması 30, sosyal gelişmişlik sıralaması 62'dir (Eraydın vd., 2012).

Kahramanmaraş ili 2009-2010 yılı Uluslararası Rekabet Araştırmalar Kurumu (URAK) iller arası rekabetçilik genel endeks sıralamasında 18,82 endeks değeri ile 34. sırada, iller arası rekabetçilik beşeri sermaye ve yaşam kalitesi alt endeksi sıralamasında 56. sırada, iller arası rekabetçilik markalaşma becerisi ve yenilikçilik alt endeksi sıralamasında 21. sırada, iller arası rekabetçilik ticaret becerisi ve üretim potansiyeli alt endeksi sıralamasında 18. sırada ve iller arası rekabetçilik erişilebilirlik alt endeksi sıralamasında 31. sıradadır (URAK, <http://www.urak.org>, 04.03.2014).

Kalkınma Bakanlığı'nın 2011 yılında yaptığı "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na (SEGE) göre Kahramanmaraş, 60. sırada yer almaktadır. 2012 yılı kişi başına milli gelir sıralamasında 10681 \$ ile 81 il arasından 52. sırada olup kişi başına milli gelir bakımından Türkiye ortalamasının (15137 \$) altındadır.

Bu veriler incelendiğinde; Kahramanmaraş, genel ekonomik gelişmeler bakımından iyi konumda olmasına rağmen, sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından geri durumda olduğu ve var olan ekonomik potansiyelini kullanmadığı görülmektedir (Gürbüz, 2013: 23). Kahramanmaraş'ın sosyo-ekonomik ve kültürel anlamda gelişmişliği yakalamak için büyükşehir belediye sınırları içerisinde eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik gibi alanlarda büyük proje ve yatırımlara ihtiyacı olduğu görülmektedir.

3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNU'NUN KAHRAMANMARAŞ'TA MEYDANA GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİKLER

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 6 Aralık 2012 tarihli 28489 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Genel gerekçesi iki temel üzerine inşa edilen kanun ile hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının inşa edileceği ve bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı ifade edilmiştir (İzci ve Turan, 2013). Büyükşehir Kanunu'nun amacı; il sınırları içerisindeki belediye yönetimini, Anayasanın temel düzenlemeleri çerçevesinde yer alan yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yapılandırmaktır. Ak Parti Genel Merkezi Yerel Yönetimler Başkanlığı (2012), Büyükşehir belediye sınırının il mülki sınırları ile birleştirilmesini şu şekilde açıklamaktadır: "Bu çerçevede

yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınıra genişletildiğinde, en geniş ölçekte hizmet üretebilecek güçlü bir yapı sağlanacaktır. Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynakla daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir. Bu doğrultuda kanunun kısaca amacı; çağdaş belediyeçilik anlayışının gerekliliği olan en yüksek verimlilikle, hızlı ve kaliteli hizmet bütünlüğünün sağlanmasıdır. Ayrıca hizmetin en yakın yönetim birimi tarafından yerine getirilmesi ilkesi doğrultusunda yerel yönetimlere daha çok yetki aktarılarak özerkliklerinin artırılmasını öngörmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda denilebilir ki, bu düzenlemenin amacı; hizmet siyasetinin, dolayısıyla çağdaş belediyeçilik anlayışının gerekliliği olan en yüksek verimlilikle, hızlı ve kaliteli hizmet bütünlüğünün sağlanmasıdır” (Ak Parti Genel Merkezi Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2012: 9).

6360 sayılı Kanuna göre Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. 2013 yılında 6447 sayılı Kanun ile Ordu ili de büyükşehir olmuştur (Tablo 3).

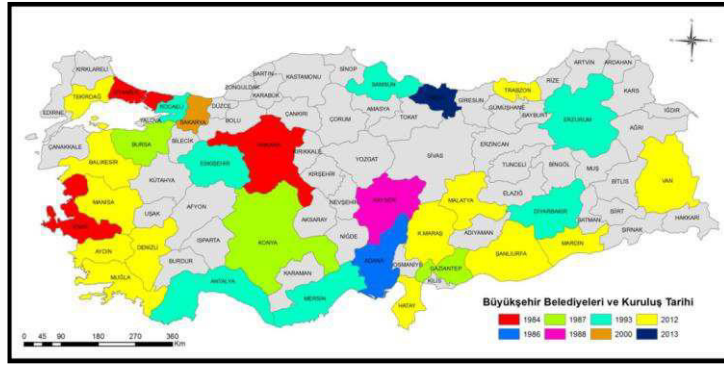
Tablo 3. Büyükşehir Belediyeleri ve Kuruluş Yılları

Belediye	Nüfus (2012)	Kuruluş Yılı	Dayanak				
				20 km	30 km	50 km	İl Sınırı
Ankara	4.630.735	1984	3030 sayılı Kanun			*	
İstanbul	13.710.512	1984	3030 sayılı Kanun				*
İzmir	3.401.994	1984	3030 sayılı Kanun			*	
Adana	1.636.229	1986	3306 sayılı Kanun		*		
Bursa	1.983.880	1987	3391 sayılı Kanun		*		
Gaziantep	1.438.373	1987	3398 sayılı Kanun	*			
Konya	1.107.886	1987	3399 sayılı Kanun	*			
Kayseri	1.004.276	1988	3508 sayılı Kanun	*			
Antalya	1.073.794	1993	504 sayılı KHK	*			
Diyarbakır	892.713	1993	504 sayılı KHK	*			
Erzurum	384.399	1993	504 sayılı KHK	*			
Eskişehir	659.924	1993	504 sayılı KHK	*			
Kocaeli	1.527.407	1993	504 sayılı KHK				*
Mersin	876.958	1993	504 sayılı KHK	*			
Samsun	547.778	1993	504 sayılı KHK	*			
Sakarya	590.498	2000	593 sayılı KHK	*			
Aydın	1.006.541	2012	6360 sayılı Kanun				*
Balıkesir	1.160.731	2012	6360 sayılı Kanun				*
Denizli	950.557	2012	6360 sayılı Kanun				*

Hatay	1.483.674	2012	6360 sayılı Kanun				*
Malatya	762.366	2012	6360 sayılı Kanun				*
Manisa	1.346.162	2012	6360 sayılı Kanun				*
Kahramanmaraş	1.063.174	2012	6360 sayılı Kanun				*
Mardin	773.026	2012	6360 sayılı Kanun				*
Muğla	851.145	2012	6360 sayılı Kanun				*
Tekirdağ	852.321	2012	6360 sayılı Kanun				*
Trabzon	757.898	2012	6360 sayılı Kanun				*
Şanlıurfa	1.762.075	2012	6360 sayılı Kanun				*
Van	1.051.975	2012	6360 sayılı Kanun				*
Ordu	741.371	2013	6447 sayılı Kanun				*

Not: 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir belediye sınırı il mülki sınırları ile birleştirilmiştir.

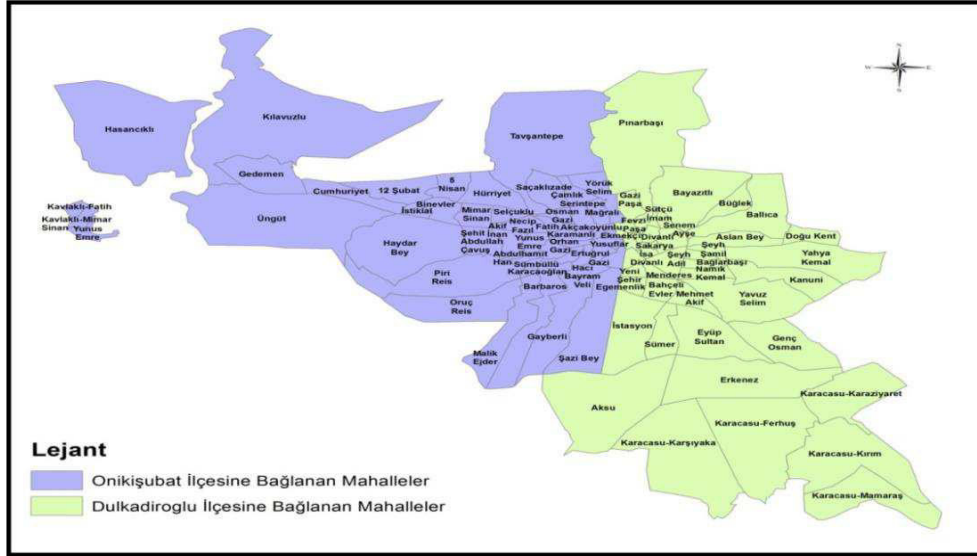
Şekil 4. Türkiye’de Kuruluş Yıllarına Göre Büyükşehir Belediyeleri Haritası (Gürbüz, 2013: 13)

Bu kanunla Kahramanmaraş, büyükşehir statüsü kazanmıştır. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, arttırılan mali imkânlar ve devraldıkları İl Özel İdare varlıkları ile daha iyi imkânlara kavuşmuştur. İmkânların ve uzmanlığın birleştirilmesi ile hizmetin ilgili alanda uzman birimlerce görülmesi, hizmetin etkin ve verimli sunulmasında olumlu rol oynayacaktır. Büyükşehir Kanunu ile imar planlama ve uygulamaları Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanacak ve Kahramanmaraş ili ölçeğinde imar bütünlüğü büyük ölçüde sağlanacaktır.

3.1. İDARİ SİSTEMDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

Büyükşehir Kanunu ile Kahramanmaraş’ta meydana gelen önemli idari değişikliklerden biri yeni ilçelerin kurulmasıdır. Kahramanmaraş’ın Büyükşehir olmadan önce merkez ilçe ile birlikte 10 ilçesi vardı. 6360 sayılı Kanun ile birlikte Merkez ilçe Onikişubat ve Dulkadiroğlu adıyla ikiye ayrılarak ilçe sayısı 11’e çıkarıldı. Bu idari değişikliğe bağlı olarak sınır değişiklikleri meydana geldi. Kahramanmaraş şehri güney kuzey doğrultusunda doğu-batı olarak ayrılmış (Şekil 5), bu hattın batısında kalan mahalleler ile bazı belde ve merkez ilçeye bağlı köyler birleştirilerek Onikişubat ilçesi ve belediyesi, doğusunda kalan mahalleler ile bazı belde ve merkez ilçeye bağlı köyler, Pazarcık ilçesinin 9 köyü birleştirilerek Dulkadiroğlu ilçesi ve belediyesi kurulmuştur. Dulkadiroğlu ilçesine; Kahramanmaraş şehrinin 43 mahallesi, Merkez ilçeye bağlı bir belde belediyesi, 48 köy ve Pazarcık’a bağlı 9 köy, Onikişubat ilçesine; Kahramanmaraş şehrinin 47 mahallesi ve Merkez ilçeye bağlı 10 belde belediyesi ve 71 köy bağlanmıştır. (Tablo 4). Bu düzenleme ile Pazarcık ilçesinin Kelebişler, Bayramgazi ve Cennetpınarı Köyleri ise Türkoğlu İlçesine bağlanmıştır (6360

sayılı Kanun Md. 2/17-19). Görüldüğü üzere 6360 sayılı Kanun, Kahramanmaraş İl ölçeğinde önemli idari sınır değişiklikleri meydana getirmiştir.

Şekil 5. Dulkadiroğlu ve Onikişubat İlçelerine Bağlanan Mahallelerin Haritası

Tablo 4. Onikişubat ve Dulkadiroğlu İlçesine Bağlanan Mahalle, Belde ve Köyler

S.No.	Onikişubat İlçesi		Dulkadiroğlu İlçesi	
	Mahalleler	Belde ve Köyler	Mahalleler	Belde ve Köyler
1	12 Şubat	Karadere B.	Aksu	Baydemirli B.
2	5 Nisan	Kale B.	Aslan Bey	Abbaslar
3	Abdülhamid Han	Fatmalı B.	Bağlarbaşı	Ağabeyli
4	Akçakoyunlu	Fatih B.	Bahçeli Evler	Akyar
5	Akif İnan	Önsen B.	Ballica	Alibeyuşağı
6	Barbaros	Döngel B.	Bayazıtlı	Ayaklıcaoluk
7	Bin Evler	Kürtül B.	Büğlek	Bahçeli
8	Cumhuriyet	Şahinkaya B.	Divanlı	Başdevrişli
9	Çamlık	Ilca B.	Doğu Kent	Beşenli
10	Dumlupınar	Tekir B.	Dulkadiroğlu	Boyalı
11	Ertuğrul Gazi	Altınova	Duraklı	Budaklı
12	Fatih	Ayşepınarı	Erkenez	Bulanık
13	Gayberli	Avcılar	Eyüp Sultan	Çatmayayla
14	Gedemen	Avşar	Genç Osman	Çiğli
15	Hacı Bayram Veli	Beşen	Gazi Paşa	Çobanlı
16	Hasancıklı	Bulutoğlu	İsa Divanlı	Çokyaşar
17	Haydar Bey	Büyüksır	İsmet Paşa	Dereköy
18	Hayrullah	Cüceli	İstasyon	Dereli
19	Hürriyet	Çağrgan	Kanuni	Ekberoğlu
20	İstiklal	Çağlayan	Karacasu Feruş	Elmalar
21	Karacaoğlan	Çakırdere	Karacasu Karaziyaret	Gaffarlı
22	Karamanlı	Çakırlar	Karacasu Karşıyaka	Göllü

23	Kavlaklı Fatih	Çamlıbel	Karacasu Kırım	Güzelyurt
24	Kavlaklı Mimar Sinan	Çamlıca	Karacasu Mamaraş	Hacıyüplü
25	Kavlaklı Yunus Emre	Çevreşinar	Kayabaşı	Halkaçayırı
26	Kılavuzlu	Çınarpınar	Kurtuluş	Kabasakal
27	Mağralı	Çokran	Mehmet Akif	Kapıçam
28	Malik Ejder	Çukurhisar	Menderes	Karamanlı
29	Mevlana	Dadağlı	Namık Kemal	Kartal
30	Mimar Sinan	Demrek	Pınarbaşı	Kazanlıpınar
31	Necip Fazıl	Dereboğazı	Sakarya	Kemallı
32	Orhan Gazi	Döngel	Senem Ayşe	Kılağlı
33	Oruç Reis	Gölpınar	Sümer	Kocalar
34	Osman Gazi	Hacıağlar	Sütçü İmam	Kozludere
35	Piri Reis	Hacıbudak	Şeyh Adil	Kuzucak
36	Selçuklu	Hacıbrahimuşağı	Şeyh Şamil	Küçüknacar
37	Serintepe	Hacılar	Yahya Kemal	Küpelikız
38	Sümbüllü	Hacımustafa	Yavuz Selim	Navruzlu
39	Şazi Bey	Hacınınoğlu	Yeni Şehir	Osmanbey
40	Şehit Abdullah Çavuş	Hartlap	Egemenlik	Öksüzlü
41	Tavşan Tepe	İsmaili	Ekmekçi	Peynirdere
42	Üngüt	Kalekaya	Fevzi Paşa	Sarıkaya
43	Yunus Emre	Kapukaya	Turan	Sivricehüyük
44	Yusuflar	Kaynar		Şerefoğlu
45	Yürükselim	Kerimli		Tevekkelli
46	Şehit Evliya	Kertmen		Ulutaş
47	Saçaklızade	Kısıklı		Yenipınar
48		Kızıldamlar		Yeniyurt
49		Kızılseki		Yusufoğlu
50		Kozcağız		Söğütlü
51		Kumarlı		Doğanlıkarahasan
52		Kurtlar		Seyrantepe
53		Kurucaova		Çınarlı
54		Küçüksır		Denizli
55		Kümperli		Eskinarlı
56		Köseli		Maksutuşağı
57		Maksutlu		Arslanbey
58		Mimarsinan		Demirciler
59		Muratlı		
60		Orhangazi		
61		Öşlü		
62		Öztürk		

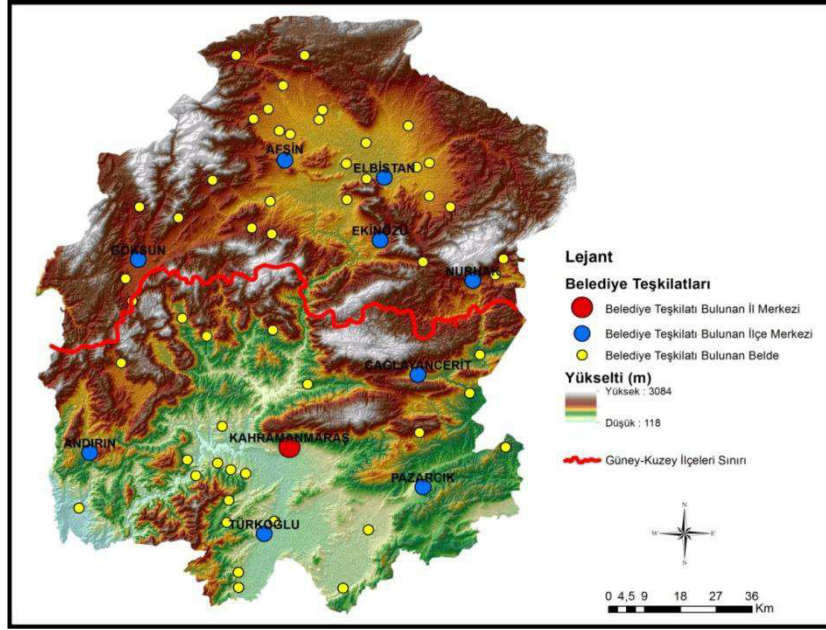
63		Payamlı		
64		Rahmacılar		
65		Reyhanlı		
66		Sadıklı		
67		Sarıçukur		
68		Sarıgözel		
69		Sarımollalı		
70		Saygılı		
71		Selimiye		
72		Suçatı		
73		Suluyayla		
74		Süleymanlı		
75		Topçalı		
76		Yaylaüstü		
77		Yenidemi		
78		Yeniköy		
79		Yeniyapan		
80		Yolyanı		
81		Zeytindere		

Kaynak: Gürbüz, 2013: 37-39

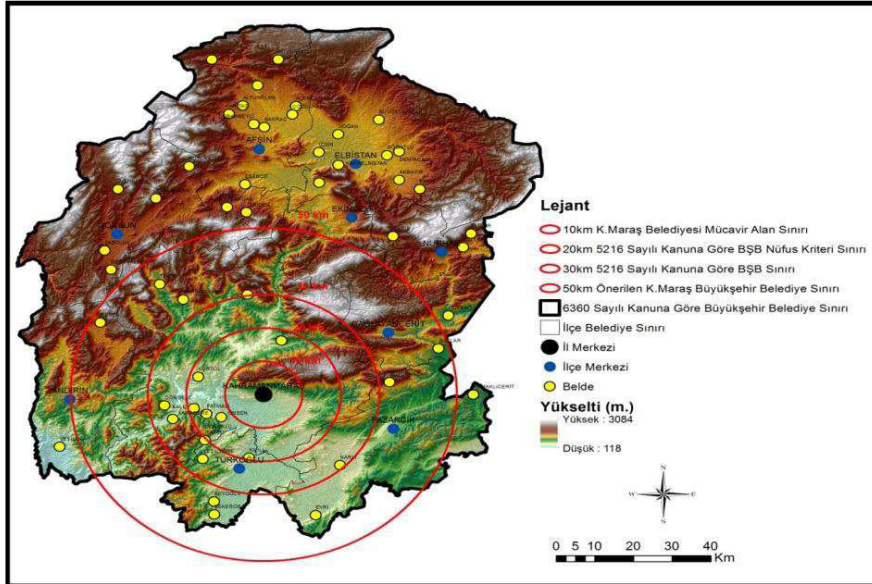
Kahramanmaraş İl Özel İdaresi kaldırılmış, 52 tane belde belediyesi kapatılmış ve statüleri mahalleye dönüştürülmüştür. Aynı zamanda 8 bucak merkezi (1'i belediye) ve 468 köy mahalleye dönüştürülmüştür. Köy muhtarlıklarının mahalle muhtarlıklarına dönüştürülmesi ile Kahramanmaraş Büyükşehir belediyesinin 680 mahallesi olmuştur. Bu durumda tüzel kişiliğe sahip olan ve bir yerel yönetim türü olan belde belediyeleri ve köy muhtarlıkları, tüzel kişiliği olmayan ve yerel yönetim türleri arasında sayılmayan mahalle muhtarlıklarına dönüştürülmüştür. Aynı zamanda Mahalli İdare Birlikleri de kaldırılmıştır. Kahramanmaraş'ın bütün ilçeleri, coğrafi özellikleri, lokasyonu ve merkeze olan uzaklıkları göz önünde bulundurulmaksızın büyükşehir belediyesine bağlı ilçelere dönüşmüş ve il sınırları ile büyükşehir belediyesi sınırları örtüşmüştür. Yani, tepede bir büyükşehir belediyesi ve ona bağlı büyükşehir ilçe belediyeleri gibi iki kademeli bir yapı kurulmuştur.

Kahramanmaraş il sınırı, coğrafi, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler bakımından bir bütünlük göstermemektedir. Kahramanmaraş ilinin tam ortasından Toros Dağlarının kolları geçmekte ve ili topografik olarak iki havzaya bölmektedir. Bu havzanın güneyinde; 1 il merkezi, 4 ilçe, 19 belde ve 257 köy yerleşmesi, kuzey havzasında ise; 5 ilçe, 33 belde ve 211 köy yerleşmesi bulunmaktadır (Şekil 5). Kahramanmaraş şehir merkezinde kurulu olan Büyükşehir belediyesi topografik olarak güney havzanın merkezinde yer alırken kuzey havzaya çok uzakta kalmaktadır. Bu uzaklık kuzeyde belediye hizmetlerinin birim maliyetini yükseltmektedir. Aynı zamanda seçmenler yerel yöneticiden uzaklaşmıştır. Bu sorunlar büyükşehir belediyesinin hizmet sunumunda çeşitli sorunlara neden olacak ve yurttaşların sunulan hizmetlerde eşit şekilde yararlanması mümkün olmayacaktır. Bunu sonucunda kuzey havzada yer alan yerleşmelerde yaşayan halk hizmetlerden yeterince yararlanamayacaktır.

Kahramanmaraş şehri merkez olmak üzere, 50 km yarıçapında bir zon belirlendiğinde güney havzasını içerisine almaktadır (Şekil 6). Kahramanmaraş'ın güney havzasındaki yerleşmelerin toplam nüfusu 759.611 kişi olup büyükşehir kriterlerini sağlamaktadır. Büyükşehir belediye sınırının bu havzayı kapsayacak şekilde olması Kahramanmaraş Büyükşehir belediyesinin büyüklüğü ve bütünlüğü açısından daha uygulanabilir olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Kahramanmaraş İli Güney-Kuzey İlçeleri Arasındaki İdari Sınır Haritası

Şekil 7. Kriterlere Göre Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Sınırı Haritası

Kahramanmaraş Büyükşehir belediye sınırları içerisinde yukarıda bahsedilen idari sınır değişikliklerinin olması, belediye hizmetine tahsis edilen kaynaklar ile amaç arasındaki ilişkiyi belirleyen ve verimlilik kavramını da içeren fonksiyonel etkinlik ve halkın yönetime ilgisini gösteren demokratik katılım durumunu etkilemektedir. Bu iki temel özellik olan fonksiyonel etkinlik ve demokratik katılım mekân üzerinde ölçek kavramını ortaya çıkarmaktadır. Belediye hizmetlerinin niteliği, hizmetin hangi ölçekte uygulanmasının daha etkin olacağını belirlemektedir. Çoğu zaman fonksiyonel etkinlik ile demokratik katılım belediye sınırlarının ölçeği ile ters orantılı hareket etmektedir. Belediye sınırları büyüdükçe hizmet bütünlüğü ve birim maliyetinin düşmesi sağlanırken, demokratik katılım azalmaktadır. Bu nedenle iki özelliğin uygun ölçekte çakıştığı ölçeği belirlemek çok önemlidir. Kahramanmaraş büyükşehir belediyesi olarak düşünüldüğünde, fonksiyonel etkinlik ve demokratik katılım açısından Kahramanmaraş valiliği

merkez olmak üzere 50-60 km çapındaki bir zon içerisinde kalan Kahramanmaraş ili güney havzasının büyükşehir belediye sınırı olarak belirlenmesi daha uygun olacaktır.

3.2. YATIRIM İZLEME ve KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI'NIN KURULMASI

Büyükşehir Kanunu ile birlikte, büyükşehir illerinin tamamında kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek üzere valiye bağlı olarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulma kararı alınmıştır. Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, afet yardım, acil çağrı, yatırım izleme, rehberlik ve denetim, strateji ve koordinasyon ile idari müdürlükler kurabilir. Gerektiğinde geçici birimler kurulabilir. Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir (6360 sayılı Kanun Md. 34).

Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığının sevk ve idaresi, vali veya vali tarafından görevlendirilecek bir vali yardımcısı tarafından yerine getirilir. Maliye Bakanlığı tarafından, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için her yıl İçişleri Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur (6360 sayılı Kanun Md. 34). Merkezi idarenin, yerel yönetime müdahale ucu gibi tasarlanmış olan yeni yapılanmanın ortaya çıkışının, İl Özel İdareleri'nin kapatılmasından kaynaklanacak boşluğu ortadan kaldırmak olduğu görülmektedir. Ancak bu yeni yapı, bir yandan yerleşme iddiaları bulunan bir anlayışın, aslen merkezileşmeye doğru gittiğini de göstermektedir.

Merkezileşme eğiliminin diğer bir örneği şu şekilde gerçekleşmektedir; ildeki kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülmesi gereken bazı hizmetlerin ilgili kuruluş tarafından yürütülmediği ya da yürütülemediği fark edilirse vali tarafından bu hizmetlerin sunulması görevi yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına verilir ve hizmet sonucunda ortaya çıkan maliyetler ilgili kuruluştan tahsil edilir. Bu kapsamda belediyenin yürütmesi gereken hizmetlerde meydana gelebilecek aksaklıklar valinin isteği üzerine Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından yerine getirilecektir. Yerine getirilmeyen hizmet ile ilgili ortaya çıkan maliyetler belediye hesabına aktarılacak olan il bank hesabından kesinti yapılarak karşılanacaktır. Bu düzenleme ile merkezi yönetim doğrudan yerel yönetimlerin bütçelerine müdahale imkânı kazanacak ve mali özerkliğin önünde yeni bir engel konulmuş olacaktır (Kızılboğa ve Özaslan, 2013: 801).

3.3. HİZMETTE ETKİNLİK ve VERİMLİLİK AÇISINDAN MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile ölçek ekonomileri ile kamusal harcamaların azalacağı ve hizmet maliyetlerinin düşürüleceği öngörülmektedir. 6360 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ölçek ekonomisine ilişkin şu hükümler yer almaktadır; "Büyükşehirlerin temel niteliklerinden birisi, sınırları içinde birden çok yerleşim merkezi ve yönetim birimi bulundurmasıdır. Büyükşehir sınırları içinde yer alan yerel yönetimler küçük ölçekli planlar yapabilseler de bu planların geniş bir çerçeve içinde bütüncül olarak tüm büyükşehir bölgesini kapsayan ve makro politikaları belirleyen bir çerçeve içinde ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Büyükşehirleri zorunlu kılan temel hususlardan bir başkası, belli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması halinde planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ve ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfına yol açılmasıdır. Sanayileşme, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların, hizmet üretme kapasitesi ve yeterli mali kaynaktan yoksun küçük ölçekli yerel yönetimlerce çözülmesi mümkün görünmemektedir. Bu durum kaynakların etkin ve yerinde kullanımını engellemekte, küçük yerleşim birimlerinin yanı sıra nüfusun yoğun olduğu büyükşehirlerde de ciddi yönetim sorunlarına yol açmaktadır. Uygun büyüklükte hizmet üretecek güçlü yerel yönetimlerin olmayışı, halkın yerel yönetimlerden beklediği kamu hizmetlerinin kaliteli bir biçimde karşılanamaması ve kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü

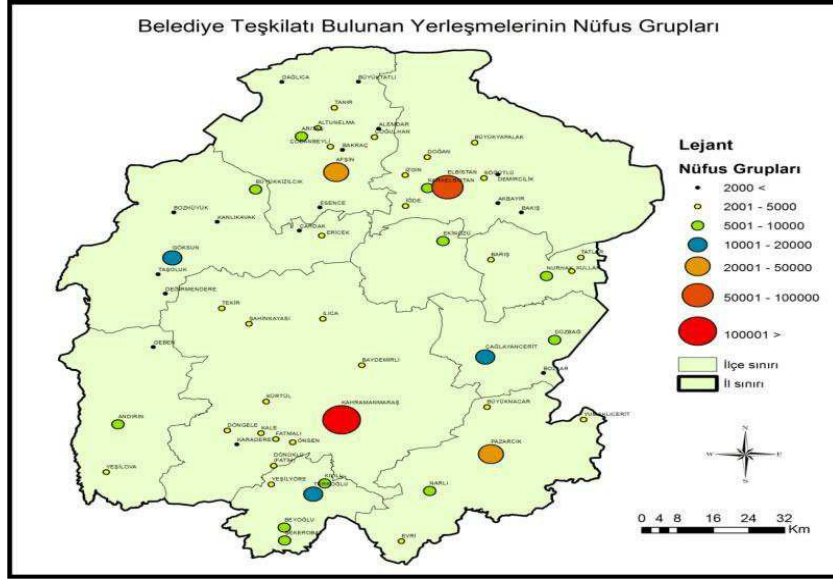
yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir. Hâlihazırda birden fazla merkezden verilen hizmetlerin daha büyük ve ideal ölçekteki bir merkez tarafından verilmesi birim maliyetler ve kişi başına kamusal harcamaları da azaltacaktır.

Hizmet etkinliğinin ön planda olduğu ölçek ekonomilerinin oluşturulduğu 6360 sayılı Kanun'da ölçek ekonomileri ile birlikte hizmetin faydasının yayıldığı alan da dikkate alınması gereken önemli bir unsurdur (Arıkboğa, 2013). Ancak bu alanda her hizmet için farklı bir optimal büyüklük belirlenmesi gerekmekte ve bunun matematiksel olarak ölçümü zorlaşmaktadır. Bu kapsamda ortaya çıkan optimal belediye kavramı genel olarak, şehir büyüklüğü, şehir bütünlüğü, belediye büyüklüğü gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Optimal büyüklük dendiğinde anlatılmak istenen ise, en uygun büyüklük kavramı olmaktadır (Atmaca, 2013: 170). Optimal büyüklük şu şekilde belirlenebilir; belirli bir alanda yerleşik nüfusa, bölünmezlik niteliğine sahip bir kamu hizmeti sunulduğu ve hizmetin maliyetinin sabit olduğu varsayılır. Bundan dolayı kişi başına hizmet maliyeti (Ortalama Maliyet-OM) alan nüfusu arttıkça, marjinal maliyetteki düşüğe bağlı olarak azalacaktır. Diğer bir ifadeyle, belirli bir bölgedeki kamusal hizmet maliyeti toplamını "M" olarak belirleyip, o bölgedeki yaşayan kişi sayısını "n" dersek, kişi başına düşen ortalama maliyet "M/n" olarak belirlenir. Böylece nüfus arttıkça ortalama maliyet azalır. Ancak nüfusun belirli bir noktaya kadar artması ortalama maliyeti düşürür. Belirli bir noktadan sonra ortalama maliyet artmaya başlar. İşte bu noktada oluşan maliyete optimal maliyet denir. Matematiksel olarak nüfus arttıkça ortalama maliyetin azalması gerekmektedir. Ancak nüfus yoğunlaşmasının artması kalabalıklaşma maliyetinin oluşmasına neden olacaktır. Bu maliyet türü nüfusun artması ile birlikte ortaya çıkan ek iş gücü, malzeme, hizmet kalitesinin bozulması, idari kapasitenin yetersiz kalması, çevre kirlenmesi, trafik yoğunluğu gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Topal, 2005: 451-454). 6360 sayılı Kanun'da ve bundan önceki yerel yönetim kanunlarında bir yerel yönetim birimi kurulurken nüfus ölçütü dikkate alınmış ve optimal büyüklük ile nüfus ilişkilendirilmiştir.

En uygun şehir büyüklüğünün ne olduğunu belirlemek hemen hemen imkânsızdır. Bugüne kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde aynı hizmet türü için bile farklı nüfus büyüklükleri verilmiştir. Yine de çeşitli çalışmalarda elde edilen rakamlar, çoğunlukla 40.000 ile 500.000 arasında değişmektedir ki bu rakam 1.000.000'a çıktığı gibi 10.000'e kadar düşmektedir. Bu çıkarımdan hareketle, birkaç bin nüfuslu şehirlerin ve bir milyonu aşan şehirlerin çoğunun belediye hizmetleri açısından optimal olmadığı söylenebilir (Özgür, 2008: 8). En uygun büyüklük konusunda İtalya'daki belediyeler üzerine İtalya İçişleri Bakanlığı tarafından 1985'te yapılan bir çalışmada ise belediyelerin nüfus büyüklükleri kişi başına maliyet arasında "U" eğrisi biçiminde bir ilişki saptanmış ve buna göre nüfusu 5.000'in altında olan belediyelerde kişi başına harcamanın yüksek düzeyde çıktığı ve 5.000 sınırına doğru yaklaştıkça bu miktarın düştüğü ve ancak 5.000 sınırından sonra yeniden yükselmeye başladığı belirlenmiştir (Arıkboğa, 2007b: 3)

Belediye yerleşimleri ve ölçekleri konusunda 2002 yılında Canpolat tarafından yapılan alan araştırmasında; küçük ölçekli belediyelerin önemli bir kısmının, büyük belediyelerin (ilçe, il, büyükşehir) etrafında kümelenildiği, birçok yerel hizmeti yürütemedikleri, teknik eleman istihdam etme kapasitesinin çok düşük olduğu, katılım ortamı, halkın katılım kapasitesi ve belediyelerin katılım ortamı oluşturma yeterliliğinin çok düşük olduğu, mali yapıları büyük ölçüde genel bütçe vergi gelirlerine bağımlı olduğu, öz gelir elde etme kapasitesi düşük olduğu ve cari harcamaların bütçe içinde çok büyük pay tutmakta olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Canpolat, 2010: 94). Güven (1982: 43-44) küçük ölçekli belediyelerle ilgili bu sorunların nedenini; nitelikli personel yetersizliği, mali yetersizlikler, alan ve nüfus yetersizlikleri olarak üç temel etmene dayandırmıştır.

Kahramanmaraş İlindeki 2014 yılı öncesi belediye yerleşmeleri incelendiğinde, nüfus açısından küçük ölçekli belde belediyelerinin genellikle il ve ilçe belediyelerinin yakınlarında kümelenedikleri görülür. Özellikle il merkezine yakın Çimen Dağı'nın kuzeye bakan yamaçlarında, Elbistan, Afşin ve Göksun ilçe merkezlerinin yakınlarında toplandığı görülmektedir (Şekil 8). Bu belediyelerin mali yapılarının genel olarak bütçe gelirlerine bağlı olduğu, teknik eleman ve araç parkı bakımından yetersiz olduğu ve gerekli hizmeti üretmediği belirlenmiştir.

Şekil 8. Kahramanmaraş'ta Belediye Teşkilatı Bulunan Yerleşmelerin Nüfus Gruplarına Göre Dağılım Haritası

Kahramanmaraş'ın 6360 sayılı Kanun öncesi durumuna bakıldığında, belde belediyeleri Kahramanmaraş ili nüfusunun %14,1'ini oluşturmaktadır. Türkiye'deki yasal mevzuata göre bir değerlendirme yapılırsa; 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediye kurulabilmesi için İtalya'daki araştırmaya benzer bir ölçüt alınarak 5000 nüfusa ihtiyaç duyulmuştur. Optimal büyüklük 5000 olarak belirlenirse, Kahramanmaraş'ta 44 belde belediyesinin bu kriteri sağlayamadığı görülmektedir. Hizmetin etkin ve verimli sunulması için belirlenen 5000 sayısına ulaşan belde belediye sayısı ise 8'dir. Öte yandan, optimal büyüklüğü 10.000 olarak kabul edilirse, Kahramanmaraş'taki belde belediyelerinin hiç biri etkin ve verimli hizmet sunma konusunda gereken kriteri sağlayamayacaktır. Bu anlamda Kahramanmaraş ili belde belediyelerinde hizmet maliyetlerinin arttığı ve etkinliğin azaldığı söylenebilir.

Tablo 5. Kahramanmaraş İlinde 6360 Sayılı Kanun Öncesi Belde Belediyelerin Durumu

İlçe	Belediye	Nüfus	İl Merkezine Uzaklık	İlçe Merkezine Uzaklık	İlçe	Belediye	Nüfus	İl Merkezine Uzaklık	İlçe Merkezine Uzaklık
Merkez	Baydemirli	3.249	12	12	Elbistan	Akbayır	1.410	174	13
	Döngele	2.236	50	50		Bakış	1.644	182	22
	Fatih	4.756	29	29		Büyükapalak	2.452	175	18
	Fatmalı	3.899	50	50		Demircilik	1.706	173	13
	Ilıca	2.614	43	43		Doğan	2.646	168	12
	Kale	4.128	27	27		Izgın	2.164	156	12
	Karadere	1.225	41	41		İğde	2.179	163	16
	Kürtül	2.517	25	25		Karaelbistan	6.002	156	6
	Önsen	4.235	22	22		Söğütlü	2.279	169	9
	Şahinkayaşı	2.919	57	57		Göksun	Bozhüyük	1.191	109
Tekir	3.402	63	63	Büyükkızılıçık	4.918		121	31	
Afşin	Alemdar	763	158	20	Çardak		1.599	121	32
	Altınelma	2467	138	15	Değirmendere		1.804	85	12
	Arıtış	5.137	153	15	Ericek		2.889	127	38
	Bakraç	1.332	145	7	Kanlıkavak		1.803	106	17
	Büyüktatlı	1.285	176	39	Taşoluk		1.325	92	5

	Çobanbeyli	3.119	146	8	Nurhak	Barış	2.009	163	12
	Çoğulhan	1.986	154	16		Kullar	2.555	147	7
	Dağlıca	1.011	173	37		Tatlar	2.706	149	12
	Esence	763	132	13	Pazarcık	Büyüknacar	2.025	42	24
	Tanır	2.362	158	20		Evri	2.311	48	37
Andırın	Geben	1.840	76	29	Türkoğlu	Narlı	7.197	30	20
	Yeşilova	2.244	91	20		Yumaklıcerit	2.239	76	29
Çağlayancerit	Bozlar	1.881	73	16		Beyoğlu	8.323	37	16
	Helete	5.304	84	20	Kılılı	6.324	21	4	
Ekinözü	Belde yok				Şekeroba	7.530	41	20	
					Yeşilyöre	3.848	35	12	
					Toplam	Belde Bel.	151.752		

Kaynak: TUIK, 2013'den nüfus verileri ve <https://maps.google.com>'den uzaklıklar hesaplanmıştır.

Belde belediyelerinin il ve ilçelere olan uzaklıkları incelendiğinde ise il merkezine uzaklığı 120 km üzerinde olan 25 belde belediyesi bulunmaktadır (Tablo 5). Bununla birlikte Kahramanmaraş arazisinin büyük çoğunluğunun dağlık ve ormanlık olması büyükşehir belediyesinin bu yerlere hizmet sunumunda sıkıntılara yol açacaktır. Araştırmanın konusunu dağıtmamak adına köylerin nüfusu, il ve ilçe merkezine uzaklığı belirtilmemiştir. Ancak köylerin il merkezine uzaklığı da belde belediyelerinkine benzer bir sonuç ortaya koyacaktır.

Hizmetin faydasının yayıldığı alana bakıldığında zaman, her bir hizmetin faydasının yayıldığı alan birbirinden farklıdır. Bazı hizmetlerin faydası daha geniş alanlara yayılabilir, bazı hizmetler için ise tersi söylenebilir. Bazı hizmetlerin faydası tüm ulusa yayılırken (dış politika, savunma vs.) bazı hizmetlerin faydası ise mahalle ya da sokak ölçeği ile sınırlı kalabilmektedir (Arıkboğa, 2013). Bu değerlendirmeye göre il ya da ilçe sınırlarında sunulması gereken bazı hizmetlerin belde belediyeleri tarafından yerine getirilmesi hem hizmetin faydasını düşürmekte, hem de maliyeti yükseltmektedir. Bu bakımdan 6360 sayılı Kanun gerekçesinde de belirtildiği gibi ölçek ekonomilerinin oluşturulması için Kahramanmaraş İlindeki 476 köy ve 52 belde belediyesi kapatılarak mülki sınırları içerisindeki ilçe belediyelerinin mahallesi haline dönüştürülmüş ve bu bölgelerin hizmet sunumu hizmetin niteliğine göre büyükşehir belediyesine ya da büyükşehir ilçe belediyelerine bırakılmıştır.

Kahramanmaraş'ta belediye örgütlü yerleşmeleri coğrafi fonksiyonlarına göre ayırım yapabilmenin en kolay ve pratik yolu çalışan nüfusu ekonomik faaliyetlere göre sınıflandırmaktır. Bu çalışmada belediye örgütlü yerleşmelerin coğrafi fonksiyonlarına göre ayırımı yapılırken, hizmet ve sanayide çalışanların toplamı %40'ın altında ise kırsal yerleşme, %40-60 arasında ise kasaba yerleşmesi, %60'dan fazla ise şehir yerleşmesi olarak sınıflanmıştır. Bu sınıflandırmaya göre; il merkezi başta olmak üzere ilçe merkezlerinin (Çağlayancerit hariç) şehir yerleşmesi, Çağlayancerit ilçe merkezi ve Afşin'in Alemdar beldesinin kasaba yerleşmesi, diğer yerleşmelerin ise kırsal yerleşme özellikleri taşıdığı belirlenmiştir (Tablo 6, Şekil 3). Fonksiyonel özelliklere göre belediyelerin dağılımı incelendiğinde; belediye teşkilatı bulunan kırsal yerleşmelerin Kahramanmaraş şehrinin güneyinde yer alan Çimen Dağı eteklerindeki ve Afşin-Elbistan havzasında yoğunlaştığı görülmektedir.

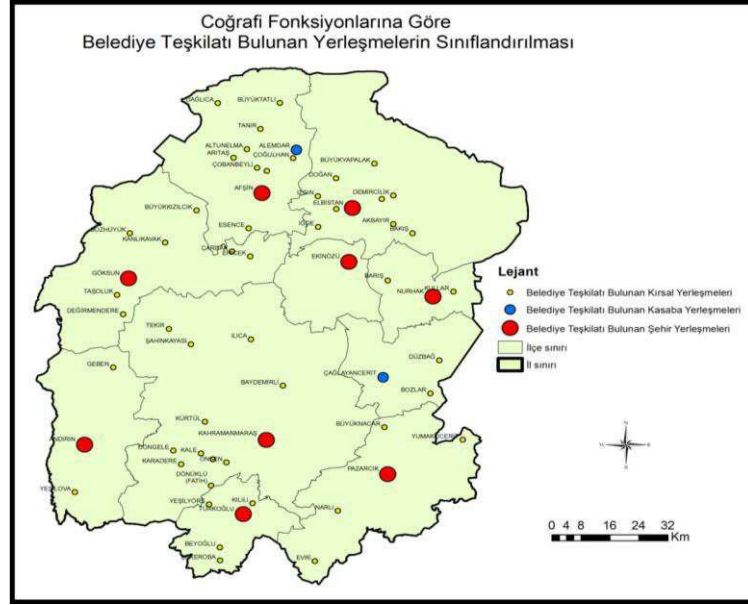
Büyükşehir Belediye Kanunu ile fonksiyonel olarak kasaba ve kırsal özellik taşıyan belediyeler kaldırılmıştır. Fakat Türkiye'deki belediyeçilik uygulaması geniş kırsal alanlara hizmet vermeye çok da uygun değildir. Yerel yönetimlerin dünyada gelişimine ve pratikleri incelendiğinde kırsal alanlara ilişkin bir belediyeçilik anlayışının neredeyse hiç gelişmediği görülür. Kırsal alanlar için kırsal politikaları uygulayabilen ve gelişime açık olan yeni yönetim birimlerine ihtiyaç vardır (Ökmen ve Parlak, 2013: 316). Bu bakımdan kırsal politikaların uygulanmasında sıkıntılara neden olacak mahalle yönetiminin köy ve beldelelere çok da uygun olmadığı göze çarpmaktadır. Bununla birlikte mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinin yüzölçümleri kentsel alanlardaki mahallelerde olduğu gibi az değildir. Bu bölgelerde nüfus

yoğunluğu azalmaktadır. Belediye ile olan ilişkilerde kilit bir rolde olması gereken mahalle yönetiminin bu kırsal alanlarda hizmetin demokratik, etkin ve verimli sunulması noktasında güçlüklerle karşılaşacaktır. Bununla birlikte kırsal alan özelliği gösteren köylerin mevcut kentsel yapıya uygun bir idari birime dönüştürülmesi çeşitli kırsal sorunlara neden olabileceği öngörülmekte olup uygulama sonrası ortaya çıkacak sorunlar belirlenerek bu bölgelerin yeni bir mevzuatla büyükşehir belediyelerine bağlanması sağlanabilir.

Tablo 6. Kahramanmaraş'ta Belediye Teşkilatı Bulunan Yerleşmelerde Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı

İlçe	Belediye	Hizmet %	Sanayi %	Hizmet+Sanayi	Tarım %
Kahramanmaraş-Merkez	Kahramanmaraş	48	47	95	5
	Baydemirli (B)	3	1	4	96
	Fatih (B)	6	4	10	90
	Fatmalı (B)	7	7	14	86
	Kale (B)	6	7	13	87
	Karadere (B)	5	8	13	87
	Kürtül (B)	8	11	19	81
	Önsen (B)	7	12	19	81
	Şahinkayası (B)	5	3	8	92
	Tekir (B)	10	3	13	87
	Ilıca (B)	8	6	14	86
	Döngele (B)	9	7	16	84
Afşin	Afşin	67	24	91	9
	Alemdar (B)	47	7	53	47
	Arıtış (B)	9	3	13	87
	Bakraç (B)	6	4	11	89
	Çobanbeyli (B)	8	4	12	88
	Çoğulhan (B)	34	3	36	64
	Esence (B)	6	1	7	93
	Altınelma (B)	5	3	8	92
	Büyüktatlı (B)	7	2	9	91
	Dağlıca (B)	5	2	6	94
	Tanır (Bm)	13	4	17	83
Andırın	Andırın	67	18	84	16
	Geben (B)	9	3	12	88
	Yeşilova (B)	14	3	17	83
Çağlayancerit	Çağlayancerit	33	21	55	45
	Bozlar (B)	2	2	4	96
	Helete	7	1	7	93
Ekinözü	Ekinözü	46	19	65	35
Elbistan	Elbistan	60	30	89	11
	Bakış (B)	2	3	5	95
	Akbayır (B)	7	5	11	89
	Büyükçalak (B)	7	3	10	90

	Demircilik (B)	8	2	11	89
	Doğan (B)	18	3	21	79
	İğde (B)	7	4	11	89
	Izgın (B)	4	2	6	94
	Karaelbistan (B)	8	8	16	84
	Söğütü (B)	9	5	14	86
Göksun	Göksun	49	31	80	20
	Çardak (Bm)	15	2	17	83
	Ericcek (B)	7	1	9	91
	Bozhüyük (B)	7	7	14	86
	Büyükkızcılık (B)	4	2	6	94
	Değirmendere (B)	10	2	12	88
	Kanlıkavak (B)	7	3	11	89
	Taşoluk (B)	9	4	13	87
Nurhak	Nurhak	48	20	68	32
	Barış (B)	6	4	10	90
	Kullar-Tatlar (B)	3	1	5	95
Pazarcık	Pazarcık	51	33	84	16
	Büyüknacar (B)	3	1	4	96
	Yumaklıcerit (B)	6	2	8	92
	Evri (B)	5	3	8	92
	Narlı (Bm)	10	7	17	83
Türkoğlu	Türkoğlu	48	27	75	25
	Beyoğlu (B)	11	8	18	82
	Kılılı (B)	7	18	25	75
	Şekeroba (B)	7	9	16	84
	Yeşilyöre (B)	7	9	16	84

Şekil 9. Coğrafi Fonksiyonlarına Göre Belediye Teşkilatı Bulunan Yerleşmelerin Dağılım Haritası

Tablo 7. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Kahramanmaraş'ta Belediyelerin Durumu

İlçe	Nüfus	Yüzölçümü(km ²)	İl Merkezine Uzaklık
Afşin	82.662	1.434	143
Andırın	35.943	1.198	81
Çağlayancerit	25.276	419	64
Dulkadiroğlu	216.701	1.313	İl Merkezinde
Ekinözü	13.461	598	174
Elbistan	140.493	2.328	158
Göksun	53.157	1.949	89
Nurhak	13.414	1225	201
Onikişubat	357.870	1.40	İl Merkezinde
Pazarcık	68.843	1.739	46
Türkoğlu	67.886	603	57
Toplam	1.075.706	14.346	

Kaynak: TUİK, 2013 ve Harita Genel Komutanlığı

Kahramanmaraş'ta ilçelerin nüfusu ve il merkezine uzaklığı incelendiği zaman Nurhak, Elbistan, Afşin ilçelerinin merkeze olan uzaklığının Türkiye'de bazı illerin birbirleri ile olan uzaklığından daha fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu bölgelerin topografyasının dağlık olması hizmetin zamanında sunulmasına engel olacaktır. İl merkezine çok uzak olmakla birlikte nüfusu 13.000 dolaylarında olan Nurhak ve Ekinözü ilçelerine sunulacak hizmetin maliyetindeki artış diğer bölgelerden sağlanacak desteklerle giderilmeye çalışılacaktır. Ancak bu ilçelerin nüfusunun 6360 sayılı Kanun'da belirlenen 20.000 nüfus miktarının altında olması ve il merkezine uzaklıklarının sırasıyla 174 ve 201 km olması bu bölgelerde hizmetin faydasının yayıldığı alan ve maliyetler açısından yeni sorunlara neden olacaktır. Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde hizmet maliyetine kalabalıklaşma maliyeti de eklenince hizmet sunumunda sorunlar oluşacaktır. Birleşme temeline dayanan büyükşehir belediye anlayışının mevcut il belediyelerinin bölünerek yeni büyükşehir ilçe belediyeleri ile hizmet maliyetlerinin düşürülmesini beklenmesi çelişki gibi görünmektedir. Ancak hizmet maliyetine eklenecek kalabalıklaşma maliyeti ile Kahramanmaraş ili

merkezinin tek bir ilçe belediyesi tarafından yönetilmesi uygun görülmemektedir. Bununla birlikte Kahramanmaraş merkezde oluşturulan Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinin nüfuslarının diğer ilçelerin çok üzerinde olması ve ildeki hizmet ve sanayi sektörünün büyük çoğunluğunun bu ilçelere dayanması vergi gelirlerinin bu bölgelerden sağlanmasına ancak hizmetin ilin diğer kısımlarına yayılmasına neden olacaktır (Tablo 7).

3.4. GÖREV, YETKİ ve SORUMLULUK AÇISINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

Büyükşehir belediye sistemi Kahramanmaraş'taki belediyelerin görev ve yetki bölüşümünü yeniden şekillendirmektedir. Tepede bir büyükşehir belediyesi ve ona bağlı büyükşehir ilçe belediyeleri gibi iki kademeli bir yapı kurulmuştur. Büyükşehir belediyesi büyükşehir sınırları içinde mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması bakımından oldukça geniş yetkilere sahiptir. İlçe belediyelerine ise büyükşehir belediyelerine verilen görevlerin dışında kalan sınırlı sayıda görevler kalmaktadır. Özetle büyükşehir belediyesinin rolü uyum ve koordinasyonun sağlanması ile birlikte daha merkezîyetçi bir yapının sağlanması yönündedir. Büyükşehir Belediye Kanunu'nda da bu durum şu şekilde ifade edilmektedir. "Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin kendi aralarında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir." (6360 sayılı Kanun Md. 11).

Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek büyükşehir belediyesinin yetkisindedir. Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak, büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilme yetkisine sahiptir. Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulur.

Öte yandan 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye meclisi kararı ile bazı yetkilerin ilçe belediyelerine devredilebilmesi de söz konusudur. Yük ve yolcu terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak işletmek ve işletmek veya ruhsat vermek; mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işletmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek, her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek ile temizlik hizmetleri ve numaralandırmaya ilişkin görevler devredebilir görevler arasındadır.

Büyükşehir Belediye Kanunu ile Kahramanmaraş belediyeleri arasında değişen görev, yetki ve sorumluluk dağılımının rantabl bir şekilde sürdürülmesi mümkün görülmemektedir. Büyükşehir belediyesinin yükümlü olduğu hizmetlerini sorumlu olduğu bölgelere götürmesinde ilin coğrafi büyüklüğü, topografik çeşitliliği ve mekânsal uzaklığı hizmetlerin kalite ve birim maliyeti kadar hizmetin ihtiyaç olduğu zamanda ulaştırılmasını da etkileyecektir.

3.5. TEMSİL VE KATILIM AÇISINDAN MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİK

Büyükşehirlerin il mülki sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi ile yerel demokrasinin işlerlik kazanması ve subsidiarite ilkesinin uygulanması bakımından kapatılan belediyeler sorunlar oluşturabilir. Yerel yöneticilerin artan yetki ve sorumlulukları karşısında merkezden uzaklaştıkça halkın seçtiği kişilere olan uzaklığı ve hizmet yakınlığından (subsidiarite) söz etmek mümkün olmayabilir (Karagel, 2012: 11). Bu konuda belediyeler arasında temsil adaletsizliğinin nasıl olduğunu Tablo 8 ortaya koymaktadır.

Tablo 8. İlçe Belediyelerinin Büyükşehir Belediye Meclisine Gönderecekleri Üye Sayısı

Belediye Nüfusu	Meclis Üye Sayısı	Büyükşehir Belediye Meclisine Gönderilen Üye Sayısı	Ortalama Temsil (Nüfus/Temsilci Sayısı)
0-10.000	9	2	5.000
10.001–20.000	11	3	6.666
20.001–50.000	15	4	12.500
50.001–100.000	25	6	16.666
100.001–250.000	31	7	35.714
250.001–500.000	37	8	62.500
500.001–1.000.000	45	10	100.000
1.000.001 +	55	12	83.333

Kaynak: Arıkboğa, 2009: 741

Tablo 8 incelendiğinde, ilçe belediyelerinin nüfusları arttıkça, büyükşehir belediye meclisinde oransal olarak daha az üyeye temsil edildikleri görülmektedir. Büyükşehir belediye meclisindeki temsil sistemi, küçük nüfuslu ilçe belediyelerini kayıracı sonuçlar doğurmasının yanında nüfusu fazla olan belediyeler arasında da dengesizlikler oluşturmaktadır. Belirtmek gerekir ki, kanunda belirlendiği şekilde nüfus dilimleriyle temsilci sayısı arasında kurulan ilişki, büyükşehir ilçe belediyeleri dışındaki belediyeler için herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Ancak bu düzenleme, mevcut haliyle büyükşehir ilçe belediyeleri için de uygulanmaya başlandığında sorun çıkmaktadır. Çünkü bu düzenleme, büyükşehir ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclisindeki temsilinde, temsil adaletsizliğine yol açmaktadır. Büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki nüfus farklılıklarının artmasına paralel olarak temsil adaletsizliği de artmaktadır (Arıkboğa, 2009:741).

Büyükşehirlerdeki temsil adaletsizliği sorununun iyi değerlendirilebilmesi için Kahramanmaraş'ın büyükşehir olmadan önceki durumuna bakmak gerekmektedir. Tablo 9'a göre; 6360 sayılı Kanun öncesi temsil ve katılım açısından Kahramanmaraş genelinde ortalama 1390 kişiyi bir meclis üyesi temsil etmektedir. Belde belediyelerinin büyük çoğunluğu Kahramanmaraş ortalamasının altındadır. Bu temsil ve katılım açısından olumlu görülmektedir. Ancak nüfus arttıkça temsil oranının düştüğü görülmektedir. Özellikle ilçe belediyeleri temsil ortalamaları Kahramanmaraş ilinin genel temsil ortalamasının çok üzerindedir. Bu da ilçe ve belde belediyeleri arasında bir temsil adaletsizliği olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle Kahramanmaraş il belediyesindeki duruma bakılırsa 11.988 kişiye bir meclis üyesi düşmektedir. Bununla birlikte Afşin, Göksun, Elbistan ve Pazarcık ilçeleri ortalama temsil miktarı olarak belirlenen 1390'nın üzerindedir.

Tablo 9. Kahramanmaraş İlinde Belediye Meclis Üye Sayıları ve Temsil

İlçe	Belediye	Nüfus	Belediye Meclisi Üye Sayısı	Ortalama Temsil (Nüfus/Belediye Meclis Üye Sayısı)	İlçe	Belediye	Nüfus	Belediye Meclisi Üye Sayısı	Ortalama Temsil(Nüfus/Belediye Meclis Üye Sayısı)
Tüm Belediyeler	Tüm Belediyeler	861.922	620	1390	Elbistan	Elbistan	95.037	25	3801

r	r									
Merkez	Kahraman maraş	443,575	37	11.988						
	Baydemirli	3.362	9	373		Akbayır	1.414	9	157	
	Döngele	2.370	9	263		Bakış	1.786	9	198	
	Fatih	4.977	9	553		Büyükypalak	2.502	9	278	
	Fatmalı	3,894	9	432		Demircilik	1.849	9	205	
	Ilıca	2.607	9	289		Doğan	2.845	9	316	
	Kale	4.093	9	454		Izgın	2.308	9	256	
	Karadere	1.298	9	144		İğde	2.233	9	248	
	Kürtül	2.529	9	281		Karaelbistan	6.012	9	668	
	Önsen	4.150	9	461		Söğütlü	2.350	9	261	
	Şahinkaya sı	2,941	9	326		Göksun	Göksun	18.775	11	1706
	Tekir	3.462	9	384		Bozhüyük	1.260	9	140	
	Afşin	Afşin	43.217	15	2881		Büyükkızıl cık	5.041	9	560
Alemdar		834	9	92		Çardak	1.748	9	194	
Altınelma		2528	9	280		Değirmendere	1.909	9	212	
Arıtış		5,359	9	595		Ericek	2.998	9	333	
Bakraç		1.368	9	152		Kanlıkavak	1.937	9	215	
Büyüktatlı		1.416	9	157		Taşoluk	1.314	9	146	
Çobanbeyli		3.244	9	360		Nurhak	Nurhak	5.611	9	623
Çoğulhan		2.058	9	228		Barış	2.202	9	244	
Dağlıca		1.104	9	122		Kullar	2.628	9	292	
Esence		770	9	85		Tatlar	2.766	9	307	
Andırın	Andırın	7.989	9	887		Pazarcık	Pazarcık	28.797	15	1919
	Geben	1,890	9	3612		Büyüknacar	2.129	9	236	
	Yeşilova	2.360	9	262		Evri	2.452	9	272	
Çağlayancerit	Çağlayancerit	12.088	11	1098		Narlı	7.460	9	828	
	Bozlar	1,993	9	221		Yumaklıcerit	2.294	9	254	
	Helete	5.536	9	615		Türkoğlu	Türkoğlu	15.262	11	1387
Ekinözü	Ekinözü	5.238	9	582		Beyoğlu	8.183	9	909	
						Kılılı	6.222	9	691	
						Şekeroba	7.460	9	828	
						Yeşilyöre	3.815	9	423	

Kaynak: TUİK, 2012

6360 sayılı Kanun sonrası duruma bakıldığında ilçe belediye meclisi ortalama temsili artarak 4285 olmuştur. Dulkadiroğlu Büyükşehir İlçe Belediyesinde 6990 kişiye bir belediye meclis üyesi, Onikişubat büyükşehir ilçe belediyesinde 9672 kişiye bir meclis üyesi düşmektedir. Bu sayı ortalama temsil miktarı olan

4285'in çok üzerindedir. Bu da 6360 sayılı Kanun'un Kahramanmaraş il merkezinde oluşturulan ilçelerin aleyhine bir durum oluşturmaktadır. Büyükşehir belediye meclisindeki duruma baktığımızda aynı durumun devam ettiğini bununla birlikte az nüfuslu belediyelerin temsil açısından avantajlı olduğu görülmektedir. Örneğin Ekinözü ilçesi 13.461 nüfusa sahip iken 3 temsilci göndermekte, Dulkadiroğlu İlçesi 216.701 nüfusa sahip iken 7 temsilci göndermektedir. Bununla birlikte Ekinözü ilçesinin büyükşehir belediye meclisindeki ortalama temsil oranı 4487 kişi iken Dulkadiroğlu İlçesinin ise 30.975'dir. Büyükşehir belediye meclislerinin az nüfuslu belediyeler lehine oluşturulması, kalabalık ilçelerin isteklerinin büyükşehir belediye meclisine ulaşmasını güçleştirecektir. Ancak diğer bir açıdan bakıldığında ise nüfusu az olan ilçelerde meclis üye sayısı da az olmaktadır. Bu nedenle Andırın, Ekinözü ve Nurhak ilçelerinin büyükşehir belediye meclis üye sayısı diğerlerine göre çok daha az olmaktadır. Bu dağılım büyükşehir belediye hizmetlerinin dağılımını da etkileyebilir. Bu anlamda 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrasında Kahramanmaraş'ta temsil açısından olumlu bir gelişme olduğu söylenemez. Ancak belde belediyeleri kapatılmamış olsaydı temsil adaletsizliği çok fazla olacak ve büyükşehirler açısından aşımayaacak sorunlar oluşabilecekti. Bu açıdan belde belediyelerinin kapatılması büyükşehir belediye meclisindeki temsile olumlu yansımıştır. Sonuç olarak Kahramanmaraş'ta Büyükşehir Belediye Kanunu'ndan sonra ilçe belediyelerinde meclis üye sayısı 251, büyükşehir belediye meclis üye sayısı ise 60 olmuştur (Tablo 10).

Tablo 10. Kahramanmaraş İlinde 2014 Yerel Seçimleri Sonrası Belediye Meclis Üye Sayıları ve Temsil

İlçe	Nüfus	Belediye Meclis Üye Sayısı	İlçe Belediye Meclisi Ortalama Temsil(Nüfus/Belediye Meclis Üye Sayısı)	Büyükşehir Belediye Meclisine Gönderilen Üye Sayısı	Büyükşehir Belediye Meclisi Ortalama Temsil(Nüfus/BŞB Meclisine Gönderilen Üye Sayısı)
Afşin	82.662	25	3306	6	13.777
Andırın	35.943	15	2396	4	8.985
Çağlayancerit	25.276	15	1685	4	6.319
Dulkadiroğlu	216.701	31	6990	7	30.975
Ekinözü	13.461	11	1223	3	4.487
Elbistan	140.493	31	4532	7	20.070
Göksun	53.157	25	2126	6	8.859
Nurhak	13.414	11	1219	3	4.471
Onikişubat	357.870	37	9672	8	44.733
Pazarcık	68.843	25	2753	6	11.473
Türkoğlu	67.886	25	2715	6	11.314
Toplam	1.075.706	251	4285	60	17.928

Kaynak: TUIK, 2013

Büyükşehir Belediye Kanunu'ndan önce Kahramanmaraş'taki 62 belediyenin toplam 620 belediye meclis üyesi ve 41 il genel meclis üyesi vardı (Tablo 9, 10 ve 11). Büyükşehir Belediye Kanunu'ndan önce Kahramanmaraş'ta kırsal alanlara hizmetler il genel meclisi aracılığı ile yapılmaktaydı. Yeni Kanun ile birlikte il genel meclisi kaldırıldı ve yerine büyükşehir belediye meclisi getirilmiştir. Bu değişimle birlikte ilçeler arasındaki il genel meclisi ile büyükşehir belediye meclis oranı değişmiştir. Özellikle kırsal nüfusu fazla olan ilçelerde büyükşehir belediye meclis üye sayısı artmıştır. Kahramanmaraş ili il genel meclis üye sayısı toplamı 41 olup, merkez ilçenin oranı %22 iken, büyükşehir belediye meclis üye sayısı oranı %24 olarak ağırlığı artmıştır. Kuzey ilçelerinin (Afşin, Ekinözü, Elbistan, Nurhak) İl genel meclis üye oranı %44 iken, büyükşehir belediye meclis üye oranı %40'a düşmüştür. Bu oransal değişiklik kuzey ilçelerinin il genel meclisine göre büyükşehir belediye meclisindeki ağırlığı azalacaktır.

Tablo 11. Kahramanmaraş'ta Büyükşehir Belediye Kanunu'ndan Sonra Belediye Meclis Üye Sayısı, 2014

Kahramanmaraş	İlçe Meclis Üyesi	BŞB Meclis Üyesi	İl Genel Meclis Üyesi
Afşin	25	6	5
Andırın	15	4	3
Çağlayancerit	15	4	3
Dulkadiroğlu	31	7	9 ¹
Ekinözü	11	8	2
Elbistan	31	7	5
Göksun	25	6	4
Nurhak	11	3	2
Onikişubat	37	8	
Pazarcık	25	6	4
Türkoğlu	25	6	4
Toplam	251	60	41

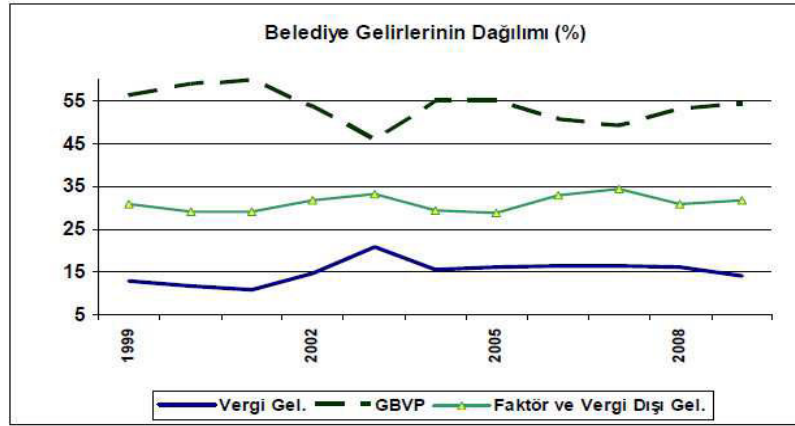
Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği

6360 sayılı Kanun ile birlikte idari sistemde meydana getirilen birleşmeler ve mücavir alan sınırlarının genişlemesi, seçim çevrelerinde de değişikliğe neden olmuştur. Kahramanmaraş açısından bakıldığında 6360 sayılı Kanun öncesinde 2009 yerel seçim sonuçlarına göre 9 ilçenin 6'sı AK Parti belediyesi iken 2 belediye CHP ve 1 belediye MHP belediyesi idi. 30 Mart 2014 seçim sonuçlarına göre ise bu 9 ilçe belediyesinin 8'i AK Parti belediyesi iken sadece 1 tanesi CHP belediyesi olmuştur. Eğer seçim sonuçlarını 6360 sayılı Kanun'un seçim çevrelerinde meydana getirdiği değişimi değerlendirerek açıklanır; köy ve beldelerin ilçe belediye seçimlerinde oy kullanmaları bu değişimin temel nedenlerinden biri olabilir.

3.6. MALİ YAPI (BÜTÇELER) AÇISINDAN MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

Türkiye'de yerel düzeyde kamu hizmetleri belediyeler tarafından sunulmaktadır. Belediyeler bu hizmetleri yerine getirebilmesi için yeterli bir bütçeye ihtiyacı vardır. Bu bütçe genel vergi gelirleri ve kendilerinin ürettiği yerel öz kaynaklardan sağlanmaktadır. Bu nedenle günümüzde belediyelerin imkânlar ölçüsünde mali ve dolayısıyla idari özerkliğinin sağlanması görüşü, yaygın olarak benimsenmiştir (Demircan, 2008: 108). Ancak Türkiye'de belediyelerin gelir dağılımına bakıldığında gelirlerin büyük çoğunluğu genel bütçe vergi gelirlerinden oluştuğu görülmektedir (Şekil 10). Nitekim mali özerklik açısından genel bütçe vergi gelirlerine bağımlı olmayan bir yerel yönetim sistemi oluşturulursa ülkemizde yerleşme olgusu adına önemli bir adım atılmış olacaktır.

¹ Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçeleri Merkez ilçe olarak birlikte il genel meclis üye sayısı

Şekil 10. Belediye Gelirlerinin Dağılımı (Usta, 2010: 6).

6360 sayılı Kanun öncesi uygulamaya göre, yerel yönetimlerin finansmanı için genel bütçe vergi gelirlerinden çeşitli paylar aktarılmaktaydı. Konuya ilişkin Kanun'da bu oran şöyle belirlenmiştir: Genel bütçe vergi gelirleri (GBVG) tahsilâtı toplamının; %2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, %2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ve %1,15'i il özel idarelerine ayrılır. Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının %5'i ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların %30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır. Buradaki ölçüt ise her yılın Ocak ayından geçerli olmak üzere o sınırlar içinde yaşayan nüfustur.

6360 sayılı Kanun ile belediyelerin vergi gelirleri, faktör ve vergi dışı gelirleri konusunda herhangi bir değişikliğe gidilmemiş olup, genel bütçe gelirlerinden ayrılan payların oranı değişmiştir. Buna göre; 5779 sayılı Kanun'un 5. maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları değiştirilerek, büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı pay 2 puanlık bir artışla %4,5'e çıkmış olup, büyükşehir belediyelerine ayrılan pay ise %5'den %6'ya çıkmıştır. Bununla birlikte büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri payının; %90'lık kısmı ilçelerin nüfusuna, %10'luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılması öngörülerek, hesaplanan tutardan %30'luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin hesabına İbank A.Ş. tarafından aktarılacaktır. Büyükşehir belediyelerinde ise ayrılan %6'lık büyükşehir belediye payının %60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesi hesabına aktarılacak olup, kalan %40'lık kısmının %70'i nüfusa, %30'u yüzölçümü esasına göre büyükşehir belediyeleri arasında dağıtılacaktır. (6360 sayılı Kanun Md. 25-26)

Tablo 12. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinin Yerel Yönetimlere Dağılım Oranları(%)

Yerel Yönetim Türü	5779 Sayılı Kanun İle Uygulanan Oranlar (%)	6360 Sayılı Kanun İle Öngörülen Oranlar (%)
İl özel idareleri	1.15	0.5
İl, ilçe ve belde belediyeleri	2.85	1.50
Büyükşehir ilçe belediyeleri	2.50	4.50
Büyükşehir belediyeleri	5	6

Güngör'ün (2013) verdiği bilgilere göre; mevcut durumda 2011 yılı verilerine göre yerel yönetimlere genel bütçe vergi gelirlerinden yaklaşık %10,30 pay aktarılmaktadır. Bunun rakamsal değeri ise 25.576.247.306 TL olup kişi başı 342 TL düşmektedir. 6360 sayılı Kanun ile genel bütçeden yerel yönetimlere aktarılan pay oranı yaklaşık %11,38 çıkmaktadır. Bunun ise 2011 yılı verilerine göre parasal değeri 28.309.547.316 TL olup kişi başına 379 TL düşmektedir. 6360 sayılı Kanun ile 5779 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile yerel yönetimlere genel bütçeden aktarılan paylarda yaklaşık % 10,5'lik bir artış sağlanmaktadır (Güngör, 2013).

Yukarıda belirtilen değişiklikler dikkate alınarak Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından yapılan bir analizde; eğer 2011 yılı bütçe verilerine göre Kahramanmaraş büyükşehir olsaydı, 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası belediyelerin genel bütçe gelirlerinden alacağı payların artış oranının ne olacağı Tablo 13’de ortaya konulmuştur. Bu araştırma sonucuna göre genel bütçe vergi gelirleri oranı azalan ilçeler sırasıyla; Elbistan, Çağlayancerit ve Afşin’dir. GBVG transfer payı artış oranı en yüksek olan ilçe ise %97 ile Andırın’dır. Andırın’ı sırasıyla Türkoğlu, Nurhak, Göksun, Pazarcık ve Ekinözü takip etmektedir. Bu veriler dikkate alınarak değerlendirme yapılırsa Kahramanmaraş’ın nüfus ve yüzölçümü açısından en büyük ilçelerinden biri olan Elbistan’ın genel bütçe gelirlerinden ayrılan pay oranının düşmesi ilçede hizmet sunumunda çeşitli sorunlara neden olacaktır. Bu kapsamda değişen oranların dikkate alınarak hesaplama sisteminde değişikliğe gidilmesi yararlı olacaktır.

Tablo 13. Kahramanmaraş İlçe Belediyeleri 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Transfer Edilen Pay

Belediye	Nüfus (Bld)	Yüzölçüm (Km2)	SEGE 'ye Göre Dağıtılan Pay	Nüfusa Göre Pay (Bin TL, Diğer Bldler İçin %80)	BŞB İlçe Yüzölçümüne Göre Pay (%10, Bin TL) [C]	BŞB İlçelerden BŞB'lere Ayrılan Pay (Bin TL)	BŞB İlçelerde n Sk İdareleri ne Ayrılan Pay (Bin TL)	Denkleştirme Ödeneği (Bin TL) [F]	Toplam GBVG Transfer Payı (Yeni Kanun, Bin TL)	Toplam GBVG Transfer Payı (Mevcut Sistem, Bin TL)	Artış Yüzdesi (%)
Afşin	84244	1434	0	15317	4169	5846	1949	0	11,60	12,889	-9%
Andırın	38074	1198	0	6923	3483	3122	1041	0	6,243	3,167	97%
Çağlayancerit	26257	419	0	4774	1218	1798	599	0	3,595	4,443	-19%
Ekinözü	14363	598	0	2611	1739	1305	435	0	2,610	2,259	16%
Elbistan	139046	2328	0	25281	6769	9615	3205	0	19,	23,861	-19%
Göksun	54024	1949	0	9823	5667	4647	1549	0	9,294	6,324	47%
Nurhak	14099	1225	0	2563	3562	1838	613	0	3,675	2,176	69%
Pazarcık	73227	1739	0	13314	5056	5511	1837	0	11,	9,512	16%
Türkoğlu	65172	603	0	11850	1753	4081	1360	0	8,162	4,816	69%

Kaynak: TEPAV, www.tepav.org.tr. E.T. 10.03.2014

Tablo 14. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesine 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Transfer Edilen Pay

Mevcut Yerel Yönetim Payı(Bin TL)	Yeni Yerel Yönetim Payı(Bin TL)	Mevcut Kişi Başı(TL)	Yeni Kişi Başı (TL)	Artış Yüzdesi(Pay)	Artış Yüzdesi(Kişi Başı)
269482	367559	256	349	36,4	93

Kaynak: Koyuncu, 2012: 10

Kahramanmaraş büyükşehir belediyesinin gelirlerinde nasıl bir değişim olacağına bakıldığında yerel yönetim payının 6360 sayılı Kanun öncesinde %36,4 arttığını, kişi başı artış yüzdesinin ise %93 olduğu görülüyor. Bu sonuçlara göre Kahramanmaraş ili eski sisteme göre daha fazla pay alarak hizmet sunumunu daha hızlı ve etkin bir şekilde yerine getirebilir.

Türkiye Belediyeler Birliği tarafından yapılan başka bir araştırma ise Kahramanmaraş belediyelerinin bütçe açısından eski ve yeni sistemde ne gibi değişime uğradığını göstermektedir. Büyükşehir belediyesi sınırlarında ikamet eden bir kişiye düşen pay bakımından Kahramanmaraş olumlu etkilenmektedir. Bu durumda mevcut yerel yönetim payı 273.516.027 TL iken bu pay 374.049.294 TL’ye çıkacaktır. Kişi başına düşen pay ise 259 TL’den 352 TL’ye çıkmaktadır (Tablo 15). Fakat ilçe belediyeleri açısından değerlendirildiğinde ise kişi başına düşen pay azalmaktadır. Çünkü daha önceki ilçe belediyeleri sadece ilçelerin merkezindeki şehir nüfusuna hizmet verirken, yeni kanun ile beraber tüm ilçe nüfusuna hizmet verecektir.

Tablo15. Kahramanmaraş’ın Belediyelerinde Pay Dağılımı

	Mevcut Durum	Kanun Sonrası

Kahramanmaraş	Şehir Nüfusu	Toplam TL	Kişi Başı TL	Toplam Nüfus	Toplam Pay TL	Kişi Başı TL
Büyükşehir belediyesi	-	-	-	1.063.174	218.530.934	206
Su ve kan. İdaresi	-	-	-	1.063.174	22.060.622	21
İl belediyesi	428.724	100.995.929	236	-	-	-
Afşin	42.296	13.556.417	321	83.016	10.420.804 TL	126
Andırın	7.845	2.997.914	382	36.129	4.535.189	126
Çağlayancerit	12.218	4.669.027	382	25.382	3.186.143	126
Dulkadiroğlu	-	-	-	217.356	27.284.189	126
Ekinözü	5.349	2.044.084	382	13.523	1.697.510	126
Elbistan	92.386	25.054.304	271	139.545	17.516.757	126
Göksun	19.090	6.641.020	348	52.535	6.594.595	126
Nurhak	5.620	1.955.083	348	13.396	1.681.568	126
Onikişubat	-	-	-	343.786	43.154.650	126
Pazarcık	28.716	9.989.709	348	71.346	8.955.896	126
Türkoğlu	14.539	5.057.820 TL	348	67.160	8.430.437	126
Belde belediyeleri	159.485	47.195.251	296	-	-	-
Bel toplam / ortalama	816.268	220.156.558	270	1.063.174	374.049.294	352
İl özel idareleri	1.054.210	53.359.469	51	-	-	-
Toplam - Ortalama	1.054.210	273.516.027	259	-	-	-

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği

Öte yandan DPT tarafından 2006 yılında Türkiye'deki belediyelerin gelir ve harcama yapıları üzerine yapılan bir araştırmada (Kurtuluş, 2006), belediyelerin asgari büyüklüğü ile hizmet etkinliği ve maliyeti arasındaki ilişkiyi doğrulayan bulgular mevcuttur. Örneğin nüfusu 10000'in altında olan belediyelerde kişi başına personel harcamalarının oranı %34,8 ile diğer belediyelerden daha fazla çıkmıştır. Benzer şekilde 5 binin altındaki belediyelerde bu oran %41,8'e ulaşmaktadır. Buna karşılık belediye personeli başına, düşen yurttaş sayısı küçük belediyelerde daha azdır. Başka bir ifadeyle, büyük belediyelerdeki çalışanlara kıyasla küçük belediyelerdeki bir personelin iş yükü daha az iken, personel ödemelerinin belediye bütçesi içindeki oranı daha yüksek düzeyde gerçekleşmektedir. Yine 5 bin nüfusun altındaki belediyelerde idari harcamaların oranı diğer belediyelere kıyasla çok daha yüksek düzeydedir (Kurtuluş, 2006: 86-94'den akt. Arıkboğa, 2008: 301). Araştırmada elde edilen sonuçlar personel harcamaları açısından 6360 sayılı Kanun ile Kahramanmaraş'ta belde belediyelerin bütçe açısından(nüfusu 10 binin üzerinde belde belediyesi bulunmamaktadır) kapatılması kararının yerinde olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Türkiye'de şehirlerin nüfus ve mekânsal alan olarak büyümesi, ihtiyaçların çeşitlenmesi, toplumun belediyelerden hizmet beklentilerinin artması vb. nedenlerle belediye teşkilatlarında yeni düzenlemeler yapma ihtiyacı doğmuştur. Bu gelişmelerin sonucunda, 1982 Anayasa'sında büyük yerleşim birimleri için özel yönetim birimleri kurulabilir hükmü getirilmiş ve bu hükme dayanılarak ilk defa 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Daha sonra büyükşehir belediyelerine ilişkin 2004 yılında 5216 Sayılı ve 2012 yılında 6360 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Büyükşehir belediye kanunlarında yapılan değişiklikler analiz edildiğinde, belediye kurma kriterlerinin bilimsel veri ve teorilerin yanında siyasi kararlardan da etkilendiği görülmektedir. Günümüzdeki büyükşehir kanunu ile büyükşehir belediye il mülki idare sınırlarının tamamına hizmet verir hale getirilmiştir. Bu değişiklik belediye yönetim anlayışında bir ezberi bozmuş ve merkez (şehir) yönetiminden mekânsal alan yönetimine geçilmiştir. Bu durum belediye hizmetlerinin şehir nüfusu yanında kırsal nüfusa da ulaştırılması anlamına gelmektedir. 6360 sayılı Kanun'daki yeni modelde büyükşehir belediyesinin uygulama alanı il ölçeğidir. Bu model sadece bir büyükşehir belediye modeli olmayıp büyükşehir belediye, belediye, köy ve il özel idaresinin bütünleştirileceği bir yerel yönetim yapısı getirmektedir. Yani belediyeler sadece şehirleri değil ilin mülki idare sınırlarından oluşan büyük bir mekânı yönetecektir.

6360 sayılı Kanuna göre, tüm il sınırlarının büyükşehir belediye sınırı olarak kabul edilmesi, köylerin, bucakların ve belde belediyelerinin kapatılarak mahalle statüsüne dönüştürülmesi, il özel idarelerinin kapatılarak belediyelere devredilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Kanun gerekçesinde hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının inşa edileceği, bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı, geniş ölçekli planlama politikalarının uygulanacağı, imar bütünlüğünün

sağlanacağı, nitelikli teknik personelin istihdam edilmesi ile verimliliğin artması, etkin kaynak kullanımı ve bölüşümünün sağlanacağı ifade edilmektedir.

Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde; hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir. Hâlihazırda birden fazla merkezden verilen hizmetlerin daha büyük ve ideal ölçekteki bir merkez tarafından verilmesi birim maliyetler ve kişi başına kamusal harcamaları da azaltacaktır. Kahramanmaraş ilinin büyükşehir yapılması ile ölçek ekonomileri oluşturularak hizmetin etkin ve verimli sunulması yolu ile hizmet maliyetlerinin düşürülmesi öngörülmektedir. Bu bakımdan belde belediyelerinin kapatılarak mahalleye dönüştürülmesi hizmet maliyeti ve nüfus ilişkisi açısından olumlu yansıyacaktır. Ancak il merkezine 200 km uzaklıkta, merkezden yüksek ve sıradaglarla ayrılmış ilin kuzey bölgelerine büyükşehir belediyesinin hizmet sunmasında zorluklar yaşanacağını vurgulamak gerekir. Nitekim Kahramanmaraş ilindeki belde belediyelerinin ve köylerin ilçe ve iller arası uzaklıkları hizmet maliyetine ek olarak ulaşım maliyetlerinin eklenmesine de neden olacaktır. Belirli mesafeden sonra hizmetlerin birim maliyeti artacağı için büyükşehir belediyeleri buralara hizmet götürme de gönülsüz veya eşitsiz davranabilir. Özellikle nüfus yoğunluğunun az olduğu Nurhak ve Ekinözü gibi ilçeler ulaşım maliyetinin olumsuz yansımaları ile karşı karşıya kalacaktır. Bu bölgeler için farklı hizmet modelleri ve birimleri oluşturularak maliyetlerin düşürülmesi sağlanabilir. Bununla birlikte kalabalık olan ilçelere eklenecek kalabalıklaşma maliyeti bu bölgelerin hizmet maliyetine olumsuz olarak yansıyacaktır. Büyükşehir ilçe belediyeleri için bir alt sınır belirlenmiş ancak bir üst sınırın olmaması hizmetten sağlanan faydanın azalmasına ve maliyetlerin artmasına neden olabilir. Bu maliyet artışından Kahramanmaraş merkez ilçenin bölünmesi ile oluşturulan Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinin etkileneceği öngörülmektedir. 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir ilçe belediyeleri için belirlenen alt nüfus sınırı 20.000 olmasına rağmen, Kahramanmaraş ilinde Ekinözü ve Nurhak ilçeleri bu sınırın altında kalmaktadır. Bu sonuçlar, güney-kuzey ilçeleri arasındaki sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları daha da artırabilir. En uygun büyüklük açısından bakılırsa Kahramanmaraş'ta hiçbir ilçe büyüklük olarak birbirine benzememekte ve nüfus değerleri çok değişken olmaktadır. Aynı idari ve siyasi yapıya sahip olmasına rağmen birbirleri arasında çok büyük nüfus farklarının olduğu ilçeleri barındırması açısından Kahramanmaraş, büyükşehir belediye kanununun uygulanması sonrasında alan araştırmalarına konu olabilecek bir konumdur.

Büyükşehir Belediye Kanunu ile Kahramanmaraş belediyeleri arasında değişen görev, yetki ve sorumluluk dağılımının rantabl bir şekilde sürdürülmesi mümkün görülmemektedir. Büyükşehir belediyesinin yükümlü olduğu hizmetlerini sorumlu olduğu bölgelere götürmesinde ilin coğrafi büyüklüğü, topografik çeşitliliği ve mekânsal uzaklığı hizmetlerin kalite ve birim maliyeti kadar hizmetin ihtiyaç olduğu zamanda ulaştırılmasını da etkileyecektir.

Yerel yönetimlerin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları paylarda meydana gelen değişiklikler Kahramanmaraş il geneli için olumlu yansımaktadır. Bununla birlikte hizmet maliyetlerinin arttığı Ekinözü ve Nurhak ilçelerinden meydana gelen bütçe artışları bu bölgelerde ortaya çıkabilecek sorunlara çözüm olacaktır. Ancak bu değişiklikte kalabalık nüfuslu ilçelerden biri olan Elbistan ilçesi olumsuz etkilenmektedir. Bununla birlikte Kahramanmaraş ili ekonomik açıdan yeterli gelişim göstermiş olmasına rağmen sosyo-kültürel açıdan geri kalmış olması büyükşehir belediyesinin yatırımlarının bu noktalara kaymasına neden olacaktır.

6360 sayılı Kanun'da temsil ve katılım açısından yeni bir değişiklik yapılmadığından olumlu yansımaların varlığından söz edilemezken, ancak az nüfuslu belediyelerin lehine bir temsil adaletsizliğinin ortaya çıktığı, bununla birlikte il merkezinde bulunan Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinin büyükşehir belediye meclisinde yeteri kadar temsil edilememe gibi bir soruna yol açtığı da belirtilmelidir. Bununla birlikte kapatılan belde belediyelerinde yaşayanlar açısından temsilci başına düşen kişi sayısında artışlar meydana gelmiş ve bu beldelerin büyükşehir ve ilçe belediye meclisinde temsilleri siyasi partilerin insafına bırakılmıştır. Nitekim Kahramanmaraş'ın büyükşehir olmasıyla belde belediyelerin kapatılarak mahalleye dönüştürülmesi, bu beldelerde yaşayanların temsiline olumsuz yansıyacaktır. Bununla birlikte köylerde alınan kararlara halkın doğrudan katılımına imkân veren köy tüzel kişiliğinin mahalleye dönüştürülmesi, demokratik anlayış açısından olumsuz bir anlam taşımaktadır.

Yeni Büyükşehir Kanunu ile Kahramanmaraş'ta Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın sevk ve idaresi vali veya vali tarafından görevlendirilecek bir vali yardımcısı tarafından yerine getirilecektir. Merkezi idare tarafından yapılan her türlü yardım ve desteğin koordinasyonu, denetimi ve izlenmesi ve acil durumlarda bizzat yerine getirilmesi Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından sağlanır. Bu uygulamanın il özel idaresinden çok da bir farkı yoktur. Kısaca büyükşehir belediye yetkileri ile Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın yetkileri çakışabilir.

Kahramanmaraş'taki belde ve köyler kırsal alan özellikleri gösterdikleri için kentsel politikalar açısından oluşturulmuş bir büyükşehir kanunu bu bölgelerin hizmet sunumunda çeşitli sorunların oluşmasına neden olacaktır. Bu anlamda büyükşehir köyleri ve belde belediyeleri için farklı ancak ölçek ekonomilerini olumsuz etkilemeyecek yeni yönetim birimlerine veya çözümlere ihtiyaç vardır. Bununla birlikte Kahramanmaraş'ın metropoliten alan ya da metropoliten bölge sınıflandırmasında hangi sınıfta olduğu sorusuna şu şekilde cevap verilebilir; metropoliten alan tanımlamasına getirilen ölçütler; nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu, tarım dışı alanlarda çalışan iş gücü oranı, sektörlerin kapasiteleri ve ciro oranları, çekirdek şehirle olan bütünleşme düzeyi, çekirdek şehrin diğer şehirler üzerindeki egemenliği ve bağımlılık ilişkisi, toplu taşıma ve ulaşım sistemlerinin gelişmişlik düzeyi, donatılardaki çeşitlilik ve bölgenin idari kapasitesinin gelişmişliği şeklinde ifade edilirse (Tekel, 2002: 42-43), Kahramanmaraş'ın bu özellikleri sağlayamadığı ve metropoliten alan olarak nitelendirilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte metropoliten alan tanımına uymayan ancak büyükşehir statüsüne alınmış şehirler için metropoliten bölge kavramı ortaya atılabilir. Metropoliten bölgede bir veya daha fazla çekirdek şehir bulunabilir. Metropoliten alan içinde kırsal/kentsel politika konuları kentsel yayılma içerir ve şehir, kasaba ve köylerin birleştirilmesi ile oluşur. Bunun yanında metropoliten alanın etki alanı kentsel alandır. Metropoliten bölge de ise bir veya birkaç çekirdek şehir bulunur, kırsal/kentsel ilişkiler daha az yoğundur. Metropoliten bölge içerisinde kentsel hizmetler ile kırsal kaynaklar tamamlayıcılık fonksiyonu görmektedir (Kelling, <http://www.eurometrex.org>, 2013). Bu ölçüt ve tanımlamalardan hareketle Kahramanmaraş'ın metropoliten bölge özelliği gösterdiğini söyleyebiliriz. Öte yandan yerel yönetimlerde yetki, kaynak ve ölçek büyüklüğünü artırılma anlayışına dayanılarak yapılan yönetsel dönüşümle bütünşehir/büyükşehir düzenlemesi ile ilin coğrafi/mülki sınırlarına taşınması bölgesel yönetim tartışmalarını da beraberinde getirecektir.

Sonuç olarak Kahramanmaraş 6360 sayılı Kanun ile birlikte büyükşehir belediyesi statüsü kazanmış olup Kahramanmaraş il merkezi içerisinde iki büyükşehir ilçe belediyesi oluşturulmuştur. 52 belde ve 476 köy tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Kahramanmaraş ilinde 62 olan belediye sayısı 12'ye düşmüş ve idari değişikliğe bağlı olarak sınır değişiklikleri meydana gelmiştir. Dulkadiroğlu ilçesine; Kahramanmaraş şehrinin 43 mahallesi, Merkez ilçeye bağlı 1 belde belediyesi ve 48 köy ve Pazarcık'a bağlı 9 köy bağlanmıştır. Onikişubat ilçesine Kahramanmaraş şehrinin 47 mahallesi ve Merkez ilçeye bağlı 10 belde belediyesi ve 71 köy bağlanmıştır. Bu düzenleme ile Pazarcık ilçesinin Keleşler, Bayramgazi ve Cennetpınarı köyleri ise Türkoğlu ilçesine bağlanmış ve idari sınırlar değişmiştir. Bu dönüştürme ya da kapatılma olgusu 30 Mart 2014 yerel seçimleri sonrası uygulanacağı için uygulama sonrası ortaya çıkacak sorunların neler olacağı ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesi yapılacak olan alan çalışmaları ile belirlenebilecektir.

KAYNAKÇA

AK PARTİ YEREL GENEL MERKEZİ YEREL YÖNETİMLER BAŞKANLIĞI, (2012). Sorular ve Cevaplarla Yeni Büyükşehir Belediye Yasası, (www.akparti.org.tr/upload/documents/akparti_buyuksehir_yasasi.pdf)

ARIKBOĞA, E., (2007a). “*Türk Yerel Yönetim Sisteminde Reform ve Yeni Kamu Yönetimi*”, Kamu Yönetimi Yazıları, B. Eryılmaz, M. Eken, M. L. Şen (Der.), Nobel Yayınları, ss. 42–70.

ARIKBOĞA, E., (2007b.) “*Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu ve Belediye Reformu*”, V. Kamu Yönetimi Forumu (18–20 Ekim 2007), Umuttepe, Kocaeli.

ARIKBOĞA E. (2008) “*Türkiye’de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu: Reform ve Uygulama Analizi*”, (Ed. F. Neval Genç, Abdullah Yılmaz, Hüseyin Özgür) “*Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler içinde*”, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 299–330.

ARIKBOĞA E., (2009), “*Ölçek Reformunun Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletine Olumlu Etkileri*”, 4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, 2009, TODAİE, s. 737-754

ARIKBOĞA E. (2013), “*Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli*”, (Ed. M.AKif ÇUKURÇAYIR) “*Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi*”, Ocak/Haziran 2013 s. 48-96

ATMACA T. (2013), “*Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası*”, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2013, Cilt 3, Sayı 2, ss.168-184

CANPOLAT H. (2010), “*Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi*”, Türk İdare Dergisi, S.467 (Haziran 2010), s.79-113.

Kahramanmaraş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, (2011), *Kahramanmaraş İli Çevre Durum Raporu*, ÇED Hizmetleri ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş.

DEMİRCAN S.E. (2008), “*Yeni Ekonomik Düzendeki Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı*”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 30, Ocak-Haziran 2008, ss.99-128

DİNÇER B., ÖZASLAN M. ve KAVASOĞLU T., (2003). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003)*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara,

ERAYDIN, K., GÜL, E., ÇEVİK, B., DEMİR, E. (2012), *Türkiye’de İllerin gelişmişlik Düzeyi Araştırması*, İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü.

ERKUL, H., 2010. Türkiye’de Yerel Yönetimler, Detay Yayıncılık, Ankara, 210 s.

EKER, F., (2013), “*Kahramanmaraş’ın Tarihi Coğrafyasına Bir Bakış*”, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, Sayı:2, Sayfa:25-38, Kahramanmaraş.

GOOGLE Haritalar, <https://maps.google.com>, (E.T. 12.03.2014)

GÜNGÖR, H., (2013). “*Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri*”, KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar Bildiri Kitabı.

GÜRBÜZ, M., SANDAL, E.K. ve KARABULUT, M. (2004). “Kahraman Maraş’ın Kuruluşu, Gelişimi ve Mekansal Analizi”, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, DPT ve Pamukkale Üniversitesi, 1, ss.276-285.

GÜRBÜZ, M., (2012), “Kahramanmaraş İlinin Genel Coğrafi Özellikleri ve Turizm Potansiyeli”, (Ed. İlyas Gökhan, Mesut Akben, Kemalettin Koç), “Kahramanmaraş Kültürü”, KSU Kahramanmaraş ve Yöresi Kültür Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi, s. 127-214

GÜRBÜZ, M., (2013), *Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisindeki Yerleşmelerin Fonksiyonel Özellikleri*, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş.

GÜVEN H. S. (1982) “Değişen Yerel Hizmet Kavramı ve Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu” Amme İdaresi Dergisi, C: 15, Sayı: 4, (Aralık 1982), s. 27-48

Harita Genel Komutanlığı, <http://www.hgk.msb.gov.tr/>, (E.T. 20.03.2013).

İZCİ, F. ve TURAN, M., (2013). “Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18 (1), ss.117-152.

KARAGEL H. (2012) “Coğrafi yerellik ve Şehirleşme İlişkisi Bakımından Türkiye’de Büyükşehir Olgusunun Coğrafi Analizi” UJES 2012, III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu, Hatay.

Kahramanmaraş İl Tarım Müdürlüğü, (2006), “Kahramanmaraş Tarım Master Planı”,

Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası <http://www.kmtso.org.tr>, (E.T. 08.03.2014)

Kalkınma Bakanlığı, <http://www.kalkinma.gov.tr>,

KELLİNG J. “Urban-Rural Relationships in Metropolitan Areas of Influence” <http://www.eurometrex.org>, (E.T.:28.03.2013).

KIZILBOĞA R. ve ÖZASLAN K., 2013. “İl Özel İdaresi ile Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının İncelenmesi”, (Ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, Pegem Akademi, Ankara, s. 780-789

KORKMAZ, H., 2001, *Kahraman Maraş Havzası’nın Jeomorfolojisi*, Kahraman Maraş Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü Yayınları No:3, Kahraman Maraş.

KOYUNCU E., “Yenilenen Yerel Yönetim Sisteminde Belediye ve İl Özel İdarelerinin Genel Bütçe Gelirlerinden Alacakları Payların Karşılaştırmalı Analizi”, Kasım 2012, TEPAV

ÖKMEN M. ve Parlak B. (2013), “Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat”, Orion Kitabevi, Ankara.

ÖZGÜR H. “Metropoliten Alanların Yönetimine Kamu Tercih ve Klasik (Metropoliten Reform) Yaklaşımlarının Bakışları” Yerel Siyaset Dergisi Haziran 2008, Sayı 30

URAK, <http://www.urak.org>, E.T. 04.03.2014

USTA E., “Yerel Yönetimlerde Mali bağımlılık Sorunu” DPT, Yerel Yönetimler Forumu, 15 Eylül 2010

TEKEL A. “*Metropolitan Planlamanın Önemi ve Gerekliđi Üzerine*” Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C: 11 Sayı: 1 (Ocak 2002) s.42-55.

TEPAV, <http://www.tepav.org.tr>, E.T. 10.03.2014

TOPAL A.K. (2005), “*Optimal Yerel Yönetim Büyüklüđüne Kuramsal Yaklaşım*”, (Ed. H. Özgür & M. Kösecik), “Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar- I”, s. 449-470.

Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>, E.T. 12.03.2014

6360 Sayılı On Üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu